

საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო

1/455

8 - ცხვეთაძე

გ ა ლ ა წ ყ ვ ე ტ ი ლ ე ბ ა

„მოსამართლეობის საკვალიფიკაციო გამოცდის ჩატარების წესისა და საკვალიფიკაციო საგამოცდო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 2007 წლის 25 სექტემბრის №1/207-2007 გადაწყვეტილებაში ცვლილებების შეტანის თაობაზე

1. „მოსამართლეობის საკვალიფიკაციო გამოცდის ჩატარების წესისა და საკვალიფიკაციო საგამოცდო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 2007 წლის 25 სექტემბრის №1/207-2007 გადაწყვეტილებაში შეტანილ იქნეს შემდეგი ცვლილებები:

ა) მოსამართლეობის საკვალიფიკაციო გამოცდის ჩატარების წესის (დანართი 1) პირველი მუხლი ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

„მუხლი 1. საკვალიფიკაციო გამოცდის მიზნები

მოსამართლეობის საკვალიფიკაციო გამოცდის (შემდგომში - საკვალიფიკაციო გამოცდა) მიზანია მაღალკვალიფიციური იურისტების შერჩევა შემდგომში იუსტიციის უმაღლეს სკოლაში იუსტიციის მსმენელთა მისაღებად გამოცხადებულ კონკურსში მონაწილეობის მისაღებად.“;

ბ) მოსამართლეობის საკვალიფიკაციო საგამოცდო პროგრამა (დანართი 2) ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

„დანართი 2

მოსამართლეობის საკვალიფიკაციო საგამოცდო პროგრამა

ნაწილი I. შინაარსი

1. საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალი.
2. სისხლის სამართალი.
3. სისხლის სამართლის პროცესი.
4. სამოქალაქო სამართალი.
5. სამოქალაქო საპროცესო სამართალი.
6. ადმინისტრაციული სამართალი და პროცესი.
7. ადამიანის უფლებების შესახებ საერთაშორისო აქტები და საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებები და შეთანხმებები.

8. სასამართლო კონტროლი სისხლის საპროცესო იძულების ღონისძიებებზე, საგამოძიებო მოქმედებებსა და ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობაზე.

9. საქართველოს სამოსამართლო ეთიკის კოდექსი.

ნაწილი II. საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალი

თემა I. კონსტიტუციის ცნება, დამახასიათებელი ნიშნები

და მნიშვნელობა (ზოგადი მიმოხილვა)

კონსტიტუციის ცნება, არსი და იურიდიული მნიშვნელობა. კონსტიტუციის ნორმების ადგილი სამართლის სისტემაში. კონსტიტუცია – მიმდინარე კანონმდებლობის იურიდიული ბაზა. კონსტიტუციის უზენაესობა.

თემა II. საქართველოს 1995 წლის კონსტიტუცია

საქართველოს 1995 წლის 24 აგვისტოს კონსტიტუცია – ქვეყნის უზენაესი კანონი, უმნიშვნელოვანესი პოლიტიკური და სამართლებრივი დოკუმენტი. საქართველოს კონსტიტუციის სისტემა. საქართველოს კონსტიტუციის მიღებისა და გადასინჯვის წესი.

აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების კონსტიტუციები, მათი სისტემა და თავისებურებანი.

თემა III. საქართველოს საზოგადოებრივი წყობილების

კონსტიტუციური საფუძვლები

საქართველოს საზოგადოებრივი წყობილების ცნება და არსი. სახელმწიფოს მართვაში ხალხის მონაწილეობის ფორმები. პოლიტიკური პარტიების შექმნისა და ფუნქციონირების წესი. სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოები და ადგილობრივი თვითმმართველობა. სახელმწიფო და ეკლესია. კონსტიტუციური შეთანხმება.

თემა IV. მოქალაქეობა

საქართველოს მოქალაქეობის ცნება. საქართველოს მოქალაქეობის მოპოვების წესი და საფუძვლები. ორმაგი მოქალაქეობა. საქართველოს მოქალაქეობის შეწყვეტის საფუძვლები. ბავშვების მოქალაქეობის შეცვლის წესი. საქართველოს მოქალაქეობის აღდგენის წესი. საქართველოს მოქალაქეობის შესახებ საქმეთა გადაწყვეტის წესი.

თემა V. საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებული ადამიანის ძირითადი

უფლებები და თავისუფლებები

ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების ცნება და იურიდიული ბუნება. ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების გარანტიები, მათი რეალიზაციის პირობები და საშუალებები. საჩივრისა და პეტიციის უფლება. სახელმწიფო ორგანოების თანამდებობის პირთა არაკანონიერი მოქმედებებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების უფლება. სასამართლო წესით დაცვის (სამართლიანი სასამართლოს) უფლება. საქართველოს სახალხო დამცველი. საქართველოს მოქალაქეთა კონსტიტუციური მოვალეობები. უცხოელი მოქალაქეებისა და მოქალაქეობის არმქონე პირების სამართლებრივი მდგომარეობა საქართველოში. თავშესაფრის უფლება.

თემა VI. საქართველოს ტერიტორიული სახელმწიფოებრივი მოწყობა

საქართველოს, როგორც ერთიანი სახელმწიფოს კონსტიტუციურ-სამართლებრივი სტატუსი. ავტონომიური რესპუბლიკების კონსტიტუციურ-სამართლებრივი სტატუსი

საქართველოს შემაღენლობაში. საქართველოს თვითმმართველი ერთეულები – დასახლება (თვითმმართველი ქალაქი) ან დასახლებათა ერთობლიობა (მუნიციპალიტეტი), სოფელი, დაბა, ქალაქი, თემი, უბანი.

თემა VII. სახელმწიფო ორგანოთა სისტემა. მათი ორგანიზაციისა და საქმიანობის კონსტიტუციური პრინციპები

საქართველოს სახელმწიფო ორგანოების ცნება და სისტემა. ხელისუფლების განაწილება, როგორც სახელმწიფოს დემოკრატიული ორგანიზაციის ფუნქციონირების კონსტიტუციური პრინციპი. ხელისუფლების განშტოებათა შორის კონტროლისა და პასუხისმეცხველობის მექანიზმი.

თემა VIII. საქართველოს საარჩევნო სისტემა

საარჩევნო სისტემის ძირითადი პრინციპები. საქართველოს საარჩევნო სისტემის სახეები. საარჩევნო პროცესი და მისი სტადიები. აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების საარჩევნო სისტემა, მისი თავისებურებანი.

თემა IX. საქართველოს პარლამენტი

საქართველოს პარლამენტი – საკანონმდებლო ხელისუფლების უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანო. უფლებამოსილების ვადა, კომპეტენცია და სტრუქტურა. საქართველოს პარლამენტის წევრის სტატუსი. სადებუტატო მანდატის ხასიათი. პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტის საფუძვლები. პარლამენტის წევრის საქმიანობის გარანტიები. საქართველოს პარლამენტის აქტები. საქართველოს პარლამენტის შესიები და პლენარული სხდომები. საკანონმდებლო პროცესი და მისი სტადიები.

თემა X. საქართველოს პრეზიდენტი

საქართველოს პრეზიდენტის არჩევის წესი და პირობები. საქართველოს პრეზიდენტის სამართლებრივი სტატუსი. პრეზიდენტი, როგორც სახელმწიფოს მეთაური. პრეზიდენტი, როგორც საქართველოს სამხედრო ძალების უმაღლესი მთავარსარდალი. ეროვნული უშიშროების საბჭო, როგორც პრეზიდენტის სათათბირო ორგანო. საქართველოს პრეზიდენტის კომპეტენცია. პრეზიდენტის უფლებამოსილებანი, დაკავშირებული საქართველოს მთავრობასთან. პრეზიდენტის უფლებამოსილებანი სახელმწიფო ორგანოების ფორმირების პროცესში. პრეზიდენტის უფლებამოსილებანი, დაკავშირებული პარლამენტის საქმიანობასთან. სუსპენზიური ვეტოს უფლება. საქართველოს პრეზიდენტის თანამდებობიდან გადაყენების წესი (იმპიჩმენტი). საქართველოს პრეზიდენტის სამართალშემოქმედებითი საქმიანობა.

თემა XI. საქართველოს მთავრობა

საქართველოს მთავრობის სამართლებრივი სტატუსი. მთავრობის შემაღენლობა. სტრუქტურა, უფლებამოსილებანი და საქმიანობის წესი. მთავრობის წევრთა უფლებამოსილების მოხსნის წესი და პირობები. მთავრობის კონსტიტუციურ-სამართლებრივი ურთიერთობა საქართველოს პარლამენტთან. მთავრობის კონსტიტუციურ-სამართლებრივი ურთიერთობა საქართველოს პრეზიდენტთან. მთავრობის სამართალშემოქმედებითი საქმიანობა.

საქართველოს პროკურატურა. პროკურატურის სტრუქტურა, უფლებამოსილება და საქმიანობის წესი.

თემა XII. სასამართლო ხელისუფლების კონსტიტუციური საფუძვლები

სასამართლო ხელისუფლების სისტემა. მართლმსაჯულების განხორციელება და საკონსტიტუციო სამართალწარმოება.

საერთო სასამართლოების სისტემა. საქართველოს უზენაესი სასამართლო. მისი ურძობის წესი და უფლებამოსილება. რაიონული (საქალაქო) სასამართლოები. სააპელაციო სასამართლოები.

საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო.

მართლმსაჯულების განხორციელების კონსტიტუციური პრინციპები.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შექმნის წესი, კომპეტენცია. საკონსტიტუციო სამართალწარმოების განხორციელების პროცესი. საკონსტიტუციო სასამართლოში კონსტიტუციური წარდგინებით შესვლის უფლება.

მოსამართლეთა საქმიანობის კონსტიტუციური გარანტიები.

საქართველოს ადვოკატურა.

თემა XIII. ადგილობრივი თვითმმართველობის კონსტიტუციური საფუძვლები

ადგილობრივი თვითმმართველობის ცნება. ადგილობრივი თვითმმართველობის სისტემა. ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილება.

ლიტერატურა:

საქართველოს 1995 წლის 24 აგვისტოს კონსტიტუცია, თბ., 1995 წ.

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის კონსტიტუცია.

კონსტიტუციური კანონი „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსის შესახებ“.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კონსტიტუცია.

საქართველოს ორგანული კანონი „საერთო სასამართლოების შესახებ“.

საქართველოს კანონი „ადვოკატთა შესახებ“.

საქართველოს ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“.

საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტი.

საქართველოს ორგანული კანონი „რეფერენდუმის შესახებ“.

საქართველოს კანონი „საქართველოს მოქალაქეთა და საქართველოში მცხოვრებ უცხოელთა რეგისტრაციის პირადობის (ბინადრობის) მოწმობისა და საქართველოს მოქალაქის პასპორტის გაცემის წესის შესახებ“.

საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ“.

საქართველოს ორგანული კანონი „ეროვნული უშიშროების საბჭოს შესახებ“.

საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“.

საქართველოს კანონი „საკონსტიტუციო სამართალწარმოების შესახებ“.

საქართველოს კანონი „პროკურატურის შესახებ“.

საქართველოს საარჩევნო კოდექსი.

საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს მოქალაქეობის შესახებ“.

საქართველოს კანონი „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“.

ზადეიშვილი, გ.ვინტერი, დ.ქიტოშვილი, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2002.

ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში (სტატიათა კრებული) რედაქ. კ.კორკელია, თბილისი, 2002 წ.

აბესაძე, საქართველოს ტერიტორიული მართვის კონსტიტუციური პრობლემები.

პროფ. გ. ინწკირველის 70 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო კრებული. თბ., 1996 წ., გვ. 106-111.

ა. აბესაძე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, 1996 წ. ჟურნ. „სამართალი“, 1-2.

კ. კუბლაშვილი, ძირითადი უფლებები, 2003 წ., გამომცემლობა „ჯისიაი“.

ა. ალორია, მოქალაქეობა საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით. 1996 წ.

ვ. ვლორია, საქართველოს ადმინისტრაციული სამართალი, თბ., 1995 წ.

ო. მელქაძე, საზღვარგარეთის ქვეყნების სამართალი, თბ., 1995 წ.

ო. მელქაძე, საუბრები ქართულ კონსტიტუციაზე, თბ., 1996 წ.

კ. მიქელაძე, დემოკრატიული სახელმწიფოს კონსტიტუცია და პარლამენტარული რესპუბლიკა, ჟურნ. „სამართალი“, 1991 წ., 3, 4, 5.

ბ. ნაკაშიძე, თვითმმართველობა საქართველოში – სამართლებრივ-პოლიტიკური პრობლემები, ბათუმი, 1994 წ.

ზ. რუხაძე, საქართველოს კონსტიტუციური სამართალი, ბათუმი, 1999 წ.

ბ. სავანელი, ხელისუფლების განაწილების პრინციპი და ადამიანის კონსტიტუციური გარანტიები, სამართლის რეფორმა საქართველოში, 1994 წ.

საქართველოს სსრ კონსტიტუციური აქტების კრებული (1921-1978 წწ.), შემდგ. გ. ერემოვი, თბ., 1993 წ.

ი. სურგულაძე, სახელმწიფო, ჟურნ. „სამართალი“, 1996 წ., 7-8.

ი. ფუტყარაძე, უშუალო დემოკრატიის ადგილი და მნიშვნელობა საქართველოს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ მოწყობაში, ჟურნ. „სამართალი“, 1992 წ., 12, გვ. 2-8.

ი. ფუტყარაძე, ხელისუფლების დანაწილების პრინციპი და საქართველოს სახელმწიფო წყობილება, ჟურნ. „სამართალი“, 1991 წ., გვ. 10.

პ. ცნობილაძე, საქართველოს კონსტიტუციური სამართალი, თბ., 1996 წ.

პ. ცნობილაძე, სამართლის ნორმები და წესრიგის დამყარება საზოგადოებაში, ჟურნ. „სამართალი“, 1993 წ., 3-4.

პ. ცნობილაძე, კონსტიტუციური (სახელმწიფო) სამართალი, ცნობარი, თბ., 1998 წ.

ლ. ჭანტურია, ადამიანის ძირითადი უფლებები და საქართველოს მომავალი კონსტიტუცია, ჟურნ. „სამართალი“, 1993 წ., 5-6.

გ. ხუბუა, სამართლის თეორია, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2004 წ.

ზ. ჯინჯოლავა, საქართველოს პრეზიდენტის კომპეტენცია 1995 წლის კონსტიტუციით, პროფ. გ. ინწკირველის 70 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო კრებული, თბ., 1996 წ., გვ. 90-99.

ნაწილი III. სისხლის სამართალი

თემა I. სისხლის სამართლის კანონი

საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობა. კანონის ანალოგია და მისი გამოყენების ფარგლები.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის ნორმების საქართველოს კონსტიტუციასთან და საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებთან და ნორმებთან შესაბამისობის საკითხი. საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებანი სისხლის სამართლის სფეროში.

სისხლის სამართლის კანონის მოქმედების ფარგლები.

დანაშაულის ჩადენის დრო. დანაშაულის ჩადენის ადგილი სუყველგანობის თეორიის მიხედვით.

სისხლის სამართლის კანონის მოქმედება დროში. მისი ძალაში შესვლა და ძალის

დაკარგვა. სისხლის სამართლის კანონის უკუძალის საკითხი.

სისხლის სამართლის კანონის მოქმედების პრინციპები.

ტერიტორიალურობის პრინციპი. სისხლის სამართლის კანონის მოქმედება სივრცეში.

აქტიური პერსონალურობის ანუ საკუთარი მოქალაქის დასჯის პრინციპი.

პასიური პერსონალურობის ანუ საკუთარი მოქალაქის დაცვის პრინციპი.

რეალობის ანუ სახელმწიფო ინტერესების დაცვის პრინციპი.

უნივერსალობის ანუ საერთაშორისო ხელშეკრულებებით გათვალისწინებულ ქმედებათა დასჯადობის პრინციპი.

მონაცვლეობითი მართლმსაჯულების პრინციპი. დამნაშავეს გადაცემა.

თემა II. დანაშაული

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველი. დანაშაულის ნიშნები. დანაშაულის კატეგორიები. ერთიანი დანაშაულის სახეები. დანაშაულის სიმრავლე. რეკეტი, რეკეტული დაჯგუფება, რეკეტირი.

თემა III. დანაშაულებრივი ქმედების შემადგენლობა

დანაშაულებრივი ქმედება. დანაშაულებრივი შედეგი. მიზეზობრივი კავშირი. უმოქმედობის სისხლისსამართლებრივი დასჯადობის საფუძველი. მოქმედების სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობის შინაარსი. სამართლებრივი გარანტიის ფუნქციის შეუსრულებლობის სისხლისსამართლებრივი შედეგები.

განზრახვა და მისი სახეები.

გაუფრთხილებლობა და მისი სახეები.

პასუხისმგებლობა თანამდევი შედეგით კვალიფიცირებული განზრახი დანაშაულისათვის.

თემა IV. მართლწინააღმდეგობა

მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი გარემოებანი. აუცილებელი მოგერიება. დამნაშავეს შეპყრობა. უკიდურესი აუცილებლობა. მართლზომიერი რისკი. მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი სხვა გარემოებანი.

თემა V. ბრალი

ბრალის გამომრიცხველი გარემოებანი. შეურაცხაობა ასაკის გამო. შეურაცხაობა ფსიქიკური დაავადების გამო. შეზღუდული შერაცხადობა და მისი სისხლის სამართლებრივი შედეგები. იურიდიული და ფაქტობრივი შეცდომა და მისი ზეგავლენა სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობაზე. ბრძანების ან განკარგულების შესრულება. ბრალის გამომრიცხველი სხვა გარემოებანი.

ტრაგიკული კოლიზია და მისი სისხლისსამართლებრივი შედეგები. ბრალის გამომრიცხველი და პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი ტრაგიკული კოლიზიის შემთხვევების ურთიერთგამიჯვნა.

თემა VI. დაუმთავრებელი დანაშაული

დანაშაულის მომზადება. მომზადების დასჯადობის შემთხვევები.

დანაშაულის მცდელობა. მცდელობის სახეები: დამთავრებული და დაუმთავრებელი მცდელობა. უვარგისი მცდელობა. დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღება. თანამონაწილეთა ნებაყოფლობით ხელის აღება დანაშაულზე.

თემა VII. დანაშაულის ამსრულებლობა და დანაშაულში თანამონაწილეობა

დანაშაულის ამსრულებლობა და თანაამსრულებლობა. შუალობითი ამსრულებლობა. დანაშაულში თანამონაწილეობა. თანამონაწილეობის სახეები. ორგანიზატორი. წამქეზებელი. დამხმარე. თანამონაწილეობის აქცესორული ბუნება. ამსრულებლისა და თანამონაწილის პასუხისმგებლობა. ამსრულებლის ექსცესი. ჯგუფური დანაშაული. თანამონაწილეობის გამიჯვნა დანაშაულის შემხებლობისაგან.

თემა VIII. სასჯელი

სასჯელის მიზნები. სასჯელის სახეები. ძირითადი და დამატებითი სასჯელები. ჯარიმის გამოთვლის წესი დღიური ანაზღაურების სისტემით. ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა. უვადო თავისუფლების აღკვეთა. სასჯელის სხვა სახეები.

თემა IX. სასჯელის დანიშვნა

სასჯელის დანიშვნის ზოგადი საწყისები. კანონით გათვალისწინებულზე უფრო მსუბუქი სასჯელის დანიშვნა. სასჯელის დანიშვნა დაუმთავრებელი დანაშაულისათვის. სასჯელის დანიშვნა დანაშაულში თანამონაწილეობისათვის და დანაშაულის ამსრულებლობისათვის. სასჯელის დანიშვნა დანაშაულის რეციდივის დროს. სასჯელის დანიშვნა დანაშაულთა ერთობლიობის და განაჩენთა ერთობლიობის დროს. სასჯელთა შეჯამება. სასჯელის ვადის გამოანგარიშება და სასჯელის ჩათვლა.

თემა X. პირობითი მსჯავრი

პირობითი მსჯავრის დანიშვნის საფუძველი. გამოსაცდელი ვადა. მოვალეობის დაკისრება. პირობითი მსჯავრის გაუქმება და გამოსაცდელი ვადის გაგრძელება.

თემა XI. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლება

ქმედითი მონანიება. დაზარალებულთან შერიგება. ვითარების შეცვლა. ხანდაზმულობის ვადის გასვლა. ბრალდებულის საგამომიებო ორგანოებთან თანამშრომლობა როგორც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან განთავისუფლების საფუძველი.

თემა XII. სასჯელისაგან გათავისუფლება

სასჯელის მოხდისაგან პირობით ვადამდე გათავისუფლება. სასჯელის მოუხდელი ნაწილის შეცვლა უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით. სასჯელისაგან გათავისუფლება ავადმყოფობის გამო. სასჯელისაგან გათავისუფლება ხანდაზმულობის ასაკის გამო. ორსული ქალისათვის და მცირეწლოვანი შვილის დედისათვის სასჯელის მოხდის გადავადება. სასჯელის მოხდისაგან გათავისუფლება გამამტყუნებელი განაჩენის ხანდაზმულობის გამო.

თემა XIII. ამნისტია, შეწყალება, ნასამართლობა.

თემა XIV. არასრულწლოვნის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა

არასრულწლოვნის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თავისებურებანი. არასრულწლოვნის გათავისუფლება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისა და სასჯელისაგან.

თემა XV. იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა

თემა XVI. დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ. დანაშაული სიცოცხლის წინააღმდეგ. დანაშაული ჯანმრთელობის წინააღმდეგ
 ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საფრთხის შემქმნელი დელიქტები. განსაცდელში მიტოვებისა და უმოქმედობით ჩადენილი განზრახი მკვლელობის ურთიერთგამიჯვნა.

დანაშაული სქესობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ.
 დანაშაული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ.
 დანაშაული ოჯახისა და არასრულწლოვნის წინააღმდეგ.

თემა XVII. ეკონომიკური დანაშაული

დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ.
 დანაშაული სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის წინააღმდეგ.
 დანაშაული ფულად-საკრედიტო სისტემაში.
 დანაშაული საფინანსო საქმიანობის სფეროში.
 დანაშაული სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში სამსახურის ინტერესის წინააღმდეგ.

თემა XVIII. დანაშაული საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ

დანაშაული საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ.
 სამუშაო წარმოებისას უსაფრთხოების წესის დარღვევა.
 დანაშაული მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და საზოგადოებრივი ზნეობის წინააღმდეგ.
 დანაშაული კულტურული მემკვიდრეობის წინააღმდეგ.
 საერთაშორისო ხასიათის დანაშაულები კულტურული მემკვიდრეობის სფეროში.
 ნარკოტიკული დანაშაული.
 სატრანსპორტო დანაშაული.
 კომპიუტერული დანაშაული.

თემა XIX. დანაშაული გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესის წინააღმდეგ

დანაშაული გარემოს დაცვის წესის წინააღმდეგ.

თემა XX. დანაშაული სახელმწიფოს წინააღმდეგ

დანაშაული საქართველოს კონსტიტუციური წყობილებისა და უშიშროების საფუძვლების წინააღმდეგ.
 ტერორიზმი.
 სამოხელეო დანაშაული.
 დანაშაული მმართველობის წესის წინააღმდეგ.
 ოკუპირებული ტერიტორიების სამართლებრივი რეჟიმის დარღვევა.

თემა XXI. დანაშაული სასამართლო ხელისუფლების წინააღმდეგ

დანაშაული სასამართლო ორგანოების საქმიანობის წინააღმდეგ.
 დანაშაული მტკიცებულების მოპოვების საპროცესო წესის წინააღმდეგ.
 დანაშაულის დროულად აღკვეთისა და გახსნის წინააღმდეგ მიმართული ქმედება.
 დანაშაული სასამართლო აქტების აღსრულების წინააღმდეგ.

რეზოლუცია XXII. დანაშაული სამხედრო სამსახურის წინააღმდეგ

დანაშაული დაქვემდებარების წესისა და სამხედრო ღირსების დაცვის წინააღმდეგ.

დანაშაული სამხედრო ქონების შენახვის ან ექსპლუატაციის წესის წინააღმდეგ.

რეზოლუცია XXIII. დანაშაული კაცობრიობის წინააღმდეგ

დანაშაული კაცობრიობის, მშვიდობის, უშიშროებისა და საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების წინააღმდეგ.

1949 წლის 12 აგვისტოს კონვენციებიდან და მათი დამატებითი ოქმებიდან გამომდინარე საქართველოს საერთაშორისო სისხლისსამართლებრივი ვალდებულებები.

ლიტერატურა:

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მიღებული 1999 წლის 22 ივლისს.

სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, თსუ-ს გამომცემლობა, რედაქტორები:

პროფ. მ. ტყეშელიაძე, პროფ. გ. ნაჭყებია, თბ., 2004 წ.

1949 წლის 12 აგვისტოს I, II, III, და IV კონვენციები და 1977 წლის 8 იანვრის I და II დამატებითი ოქმები.

1950 წლის 4 ნოემბრის კონვენცია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა შესახებ.

გამყრელიძე ო., დანაშაულის შუალობით ამსრულებლობა და თანაამსრულებლობა, 1974 წ.

გამყრელიძე ო., ბრძოლა სამართლებრივი სახელმწიფოსათვის, თბ., 1998 წ.

ლევკვიციანი მ., მამულაშვილი გ., პასუხისმგებლობა ეკონომიკური დანაშაულისათვის (კომენტარი), თბ., 1999 წ.

მაყაშვილი კ., მაჭავარიანი მ., წერეთელი თ., შავგულიძე თ., დანაშაული ბრძოლების წინააღმდეგ (კომენტარები), თბ., 1999 წ.

სურგულაძე ლ., სისხლის სამართალი. დანაშაული, თბ., 1997 წ.

ტყეშელიაძე გ., პასუხისმგებლობა დანაშაულთა ერთობლიობისათვის, თბ., 1965 წ.

ტურავა მ., სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი), თბ., 2000 წ.

ტურავა მ., სისხლის სამართალი. ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა (თანდართული ტესტების ნიმუშებით) მეხუთე შევსებული და გადაამუშავებული გამოცემა. თბილისი, 2004 წ.

გამყრელიძე ო., ებრაელი თ., სურგულაძე ლ., ტურავა მ., ტყეშელიაძე გ., სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარები (დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ), თბ., 2003 წ.

თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., გვენეტაძე ნ., დანაშაული საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ, თბ., 2005 წ.

დონჯაშვილი თ., საქართველოს სისხლის სამართალი. ზოგადი ნაწილი, თბ., 2004 წ.

უგრეხელიძე მ., ბრალი საფრთხის დელიქტებში, თსუ., 1983 წ.

უგრეხელიძე მ., გაუფრთხილებელი ბრალის პრობლემა სისხლის სამართალში, მოსკოვი, 1976 წ. რუსულ ენაზე.

შავგულიძე თ., სურგულაძე ლ., საზოგადოებრივი საშიშროების გამომრიცხველი გარემოებანი საქართველოს კანონმდებლობაში, 1968 წ.

წერეთელი თ., ტყეშელიაძე გ., მოძღვრება დანაშაულზე, 1969 წ.

წერეთელი თ., მიზეზობრივი კავშირი სისხლის სამართალში, მოსკოვი, 1976 წ. რუსულ ენაზე.

წერეთელი თ., დანაშაულის მომზადება და მცდელობა, 1961 წ.
წერეთელი თ., თანამონაწილეობა დანაშაულში, 1965 წ.
წულაია ზ., დანაშაული პიროვნების წინააღმდეგ, თბ., 1999 წ.
გოთუა ზ., სისხლის სამართალი. ზოგადი ნაწილი. სასჯელი. თბ., 2001 წ.

ნაწილი IV. სისხლის სამართლის პროცესი

თემა I. სისხლის სამართლის პროცესის კანონმდებლობა

სისხლის სამართლის პროცესის ამოცანები. სისხლის სამართლის პროცესის წარმოების წესები.

თემა II. სისხლის სამართლის საპროცესო კანონის მოქმედების ფარგლები

სისხლის საპროცესო კანონის მოქმედება დროში. სისხლის საპროცესო კანონის მოქმედება სივრცეში. საქართველოს ტერიტორიაზე უცხოეთის სახელმწიფოს სისხლის საპროცესო სამართლის კანონის გამოყენების შემთხვევები და წესი. საქართველოს სისხლის საპროცესო კანონის მოქმედება უცხოელი მოქალაქისა და მოქალაქეობის არმქონე, აგრეთვე დიპლომატიური პრივილეგიებისა და იმუნიტეტის მქონე პირების სამართალსა და დიპლომატიური წარმომადგენლობების მიერ დაკავებულ შენობებსა და ტერიტორიებზე.

თემა III. სისხლის სამართლის პროცესის პრინციპები

თემა IV. სისხლის სამართლებრივი დევნა და მისი სახეები

თემა V. სამოქალაქო სარჩელი სისხლის სამართლის საქმეში

თემა VI. სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილენი. სასამართლო.

თემა VII. პროკურორი, როგორც სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილე

პროკურატურის ფუნქციები და მათი შინაარსი სისხლის სამართლის პროცესში. პროკურორის, როგორც გამოძიების საპროცესო ხელმძღვანელის უფლებამოსილებები. პროკურორის უფლებამოსილებანი სასამართლოში.

თემა VIII. გამომძიებელი, როგორც სისხლის სამართლის

პროცესის მონაწილე

გამომძიებლის სტატუსი სისხლის სამართლის პროცესში. გამომძიებლის უფლებამოსილებები. გამომძიებლის დავალება. უწყებრივი, პერსონალური და ტერიტორიული საგამომძიებო ქვემდებარეობა. წინასწარი გამოძიების ორგანოები.

თემა IX. დაზარალებული და მისი წარმომადგენელი, როგორც სისხლის

სამართლის პროცესის მონაწილეები

პირის ცნობა დაზარალებულად. დაზარალებულისა და მისი უფლებამონაცვლის უფლებამოსილებები სისხლის სამართლის პროცესში. დაზარალებულისა და მისი უფლებამონაცვლის მოვალეობები. დაზარალებულის წარმომადგენელი სისხლის სამართლის პროცესში.

თემა X. ეჭვმიტანილი და ბრალდებული, როგორც პროცესის მონაწილეები

პირის ცნობა ეჭვმიტანილად. პირის ეჭვმიტანილად ცნობასთან დაკავშირებულ საპროცესო მოქმედებანი და მათი ჩატარების წესები. ეჭვმიტანილის უფლებები სისხლის

სამართლის პროცესში. ექვმიტანილის საპროცესო მოვალეობები და მათი დარღვევის უფლებები. პირის ბრალდებულად ცნობა. ბრალდებულის უფლებები და მოვალეობები.

თემა XI. დამცველი, როგორც სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილე
დამცველი სისხლის სამართლის პროცესში. დაცვა შეთანხმებით. დაცვა დანიშვნით. უფლებითი დაცვა. სისხლის სამართლის საქმეში მონაწილეობისათვის დამცველის დანიშვნა, მისი მოწვევისა და შეცვლის მოთხოვნის გადაწყვეტა. დამცველის უფლება-მოვალეობანი სისხლის სამართლის პროცესში.

თემა XII. სამოქალაქო მოსარჩელე და სამოქალაქო მოპასუხე, როგორც სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეები
სამოქალაქო მოსარჩელე. სამოქალაქო მოსარჩელის უფლება-მოვალეობანი. სამოქალაქო მოსარჩელის წარმომადგენელი. სამოქალაქო მოსარჩელის წარმომადგენლის უფლება-მოვალეობანი. სამოქალაქო მოპასუხე. სამოქალაქო მოპასუხის უფლება-მოვალეობანი. სამოქალაქო მოპასუხის წარმომადგენელი. სამოქალაქო მოპასუხის წარმომადგენლის უფლება-მოვალეობანი.

თემა XIII. სისხლის სამართლის პროცესის სხვა მონაწილენი
მოწმე, როგორც პროცესის მონაწილე; მისი უფლებები, მოვალეობები, საქმეში მოწმედ მონაწილეობის გამომრიცხველი გარემოებები. მოწმედ ჩვენების მიცემის მოვალეობისაგან გათავისუფლება სასამართლოს მიერ. ექსპერტი, ექსპერტის უფლება-მოვალეობანი. სპეციალისტი, სპეციალისტის უფლება-მოვალეობანი. თარჯიმანი. თარჯიმნის უფლება-მოვალეობანი. დამსწრე. დამსწრის უფლება-მოვალეობანი.

თემა XIV. პროცესში მონაწილეობის გამომრიცხველი გარემოებები. აცილება და თვითაცილება სისხლის სამართლის პროცესში
გარემოებანი, რომლებიც გამორიცხავენ საქმეში მოსამართლის, პროკურორის, დამოძიებლის და სასამართლო სხდომის მდივნის მონაწილეობას. გარემოებანი, რომლებიც გამორიცხავენ საქმეში დამცველის, აგრეთვე დაზარალებულის, სამოქალაქო მოსარჩელისა და სამოქალაქო მოპასუხის წარმომადგენლების მონაწილეობას. გარემოებანი, რომლებიც გამორიცხავენ საქმეში ექსპერტის, სპეციალისტის ან თარჯიმნის მონაწილეობას. განცხადება აცილებისა და თვითაცილების შესახებ, მათი გადაწყვეტის წესი.

თემა XV. სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეთა დაცვის სპეციალური ღონისძიებანი
დაცვის სპეციალური ღონისძიებანი. დაცვის სპეციალური ღონისძიების გამოყენების შუამდგომლობა. შუამდგომლობის განხილვა და შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღება. შეტყობინება დაცვის სპეციალური ღონისძიების გამოყენების შესახებ. ინფორმაციის დაცვა.

თემა XVI. მტკიცებულებანი სისხლის სამართლის პროცესში
მტკიცებულებები, რომლებიც დაშვებულია სისხლის სამართლის პროცესში. ფარული აუდიო და ვიდეო ჩანაწერი სისხლის სამართლის პროცესში. მოპოვებული და მხარის მიერ წარმოდგენილი ცნობები სისხლის სამართლის პროცესში. ოპერატიული-სამძებრო ღონისძიებებით მიღებული მონაცემები სისხლის სამართლის პროცესში.

დაუმუშავებელი მტკიცებულებანი. გარემოებანი, რომლებიც უნდა დამტკიცდეს სისხლის სამართლის საქმეზე. გარემოებები, რომლებიც ღვინდება მტკიცებულებათა წარმოდგენის წარმე და პრეიუდიციები. ეჭვმიტანილის ჩვენება, ბრალდებულის ჩვენება, დაზარალებულის ჩვენება, მოწმის ჩვენება, როგორც მტკიცებულება. ექსპერტის დასკვნა, როგორც მტკიცებულება. ნივთიერი მტკიცებულებები პროცესში და მათთან დაკავშირებულ საპროცესო მოქმედებათა რეგლამენტაცია.

თემა XVII. მტკიცების პროცესი

მტკიცებულებათა შეკრება და წარდგენა სისხლის სამართლის საქმეზე. მტკიცებულებათა დამაგრება, შემოწმება და შეფასება.

თემა XVIII. სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების ღონისძიებები

სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების სახეები და ღონისძიებები. მოპყრობა იმ პირისადმი, რომლის მიმართ გამოყენებულია სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების ღონისძიებები. დაკავებულთა და დაპატიმრებულთა მოთავსების ადმინისტრაციის საპროცესო მოვალეობები. დაკავებული ან დაპატიმრებული პირის უზრუნველყოფა მის მიმართ საპროცესო იძულების ღონისძიების გამოყენების დასაწყისში ოჯახის წევრის, ნათესავის ან სხვა ახლობელი პირისათვის შეტყობინების შესაძლებლობებით. სამედიცინო დაწესებულებაში პირის მოთავსების საფუძველი, წესი და პირობები. სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების ღონისძიების გამოყენების სასამართლო წესი.

თემა XIX. დაკავების, როგორც სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების ღონისძიების გამოყენება

დაკავების გამოყენების პირობა და მიზანი. დაკავების საფუძველი. პირი, რომელსაც ეჭვს დაკავების უფლება. პირები, რომლებიც სარგებლობენ იმუნიტეტით დაკავებისას. დაკავების წესი. დაკავების კანონიერების შემოწმება. მსჯავრდებულის დაკავება. დაკავების დროის ჩათვლა. დაკავებულის ყოფნის ადგილი. დაკავებისაგან განთავისუფლების საფუძველი და წესი.

თემა XX. აღკვეთის ღონისძიებანი

თემა XXI. მოყვანა, პირის მოთავსება სამედიცინო დაწესებულებაში. ბრალდებულისა და ეჭვმიტანილის თანამდებობიდან (სამუშაოდან) გადაყენება. ქონებაზე დადასტურების დადება. საქართველოს მოქალაქის პასპორტის მოქმედების შეჩერება.

თემა XXII. პასუხისმგებლობა წინასწარი გამოძიების დროს და სასამართლოში საპროცესო მოვალეობათა შეუსრულებლობისა და წესრიგის დარღვევისათვის.

თემა XXIII. რეაბილიტაცია და სისხლის სამართალწარმოების ორგანოების უკანონო და დაუსაბუთებელი მოქმედების შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.

თემა XXIV. შუამდგომლობა და საჩივარი

თემა XXV. საერთაშორისო თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში.

სამართლოს, პროკურორის, გამომძიებლის ურთიერთქმედება საზღვარგარეთის სახელმწიფოთა შესაბამის ორგანოებსა და თანამდებობის პირებთან სამართლებრივი დამარების გაწვევის წესით

სამართლებრივი დახმარების სახეები. საქართველოს მოქალაქის მიმართ საგამომძიებო და სასამართლო მოქმედებათა ჩატარების შესახებ უცხო სახელმწიფოს დელეგაციების შესრულება. მოთხოვნა საქართველოს მოქალაქის გადმოცემის შესახებ. გადმოცემის პირობები. უცხო სახელმწიფოს მოქალაქის გადაცემა. გადაცემაზე უარის თქმა. გადასაცემი პირის მიმართ სისხლის სამართლის საპროცესო იძულებითი ღონისძიებების გამოყენება.

თემა XXVI. წინასწარი გამოძიების ზოგადი დებულებანი და წინასწარი გამოძიების ჩატარების პირობები. საქმეების გაერთიანება და გამოყოფა წინასწარი გამოძიებისა და სასამართლო განხილვის სტადიებზე.

თემა XXVII. ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემა, ბრალდების წაყენება და შეცვლა, ბრალდებაზე უარი.

თემა XXVIII. საგამომძიებო მოქმედებები სისხლის სამართლის პროცესში საგამომძიებო მოქმედებათა წარმოების ზოგადი საკითხები. დაკითხვა.

თემა XXIX. ამოღება და ჩხრეკა

თემა XXX. დათვალიერება.

თემა XXXI. საგამომძიებო ექსპერიმენტი.

თემა XXXII. ჩვენების ადგილზე შემოწმება.

თემა XXXIII. პირის წარდგენა ამოსაცნობად. საგნისა და გვამის ამოსაცნობა. ამოსაცნობად წარდგენის საფუძველი და წესი.

თემა XXXIV. შემოწმება.

თემა XXXV. ექსპერტიზა სისხლის სამართლის პროცესში

ექსპერტიზის დანიშვნის საფუძველი. ექსპერტიზის ობიექტები. ექსპერტიზის დანიშვნისა და ჩატარების საპროცესო წესები. დამატებითი და განმეორებითი ექსპერტიზა. საკომისიო ექსპერტიზა. კომპლექსური ექსპერტიზა. ალტერნატიული ექსპერტიზა. ეჭვმიტანილისა და ბრალდებულის უფლებები ექსპერტიზის დანიშვნისა და ჩატარებისას. ექსპერტის დასკვნა, მისი ფორმები, ექსპერტის დასკვნის შეფასება. ნიშნულის აღება საექსპერტო კვლევისათვის. გვამის ექსპუმაციის მიზანი, საფუძველი და წესი.

თემა XXXVI. წინასწარი გამოძიების დამთავრება და შეწყვეტა, სისხლისსამართლებრივი დევნის შეჩერება და შეწყვეტა.

თემა XXXVII. სასამართლო განხილვის საერთო პირობები, პრინციპები და წესები.

თემა XXXVIII. წარმოება პირველი ინსტანციის სასამართლოში.

თემა XXXIX. საქმის წარმოება სააპელაციო ინსტანციაში.

თემა XL. საქმის წარმოება საკასაციო ინსტანციაში.

თემა XLI. განაჩენისა და სხვა სასამართლო გადაწყვეტილებათა გადასინჯვა ახლად აღმოჩენილი და ახლად გამოვლენილი გარემოებების გამო

თემა XLII. სასამართლოს განაჩენის, განჩინებისა და დადგენილების აღსრულება

თემა XLIII. ცალკეული კატეგორიის სისხლის სამართლის საქმეთა გამოწერების თავისებურება

კერძო ბრალდების საქმეთა წარმოების წესები. არასრულწლოვანის დანაშაულზე საქმის წარმოების წესები.

თემა XLIV. საპროცესო შეთანხმება და სასჯელისაგან სრულად გათავისუფლება

თემა XLV. საქმის წარმოება იურიდიული პირისთვის სისხლისსამართლებრივი სასუხისმგებლობის დაკისრების დროს

თემა XLVI. ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებები და მათ ჩატარებასთან დაკავშირებით სასამართლო აქტების მიღების საფუძველი და წესი

ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ამოცანები, პრინციპები და სამართლებრივი საფუძვლები. საქვეყნობა და ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა. ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების, იურიდიული პირის უფლებების დაცვის სამართლებრივი გარანტიები ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობაში. ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების ცნება. ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების ჩატარების საფუძვლები და პირობები. ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების შეწყვეტა. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შედეგების გამოყენება. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის განმახორციელებელი ორგანოები, მათი უფლებები და მოვალეობები. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის განმახორციელებელი ორგანოების თანამშრომელთა სამართლებრივი და სოციალური დაცვის გარანტიები. მოქალაქეთა ხელშეწყობა ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის განმახორციელებელი ორგანოებისათვის. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ფინანსური უზრუნველყოფა. კონტროლი და ზედამხედველობა ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობისადმი.

ლიტერატურა:

საქართველოს კონსტიტუცია

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მიღებული 1998 წლის 20 თებერვალს.

საქართველოს კანონი „პროკურატურის შესახებ“.

საქართველოს ორგანული კანონი „საერთო სასამართლოების შესახებ“.

საქართველოს კანონი „პატიმრობის შესახებ“.

საქართველოს კანონი „ადვოკატთა შესახებ“.

საქართველოს კანონი „პოლიციის შესახებ“.

საქართველოს კანონი „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“.

გაბისონია ი., სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვა სასამართლოში, თბ., 2002 წ.

გაბისონია ი., აღკვეთის ღონისძიებანი სისხლის სამართლის პროცესში (პრაქტიკული სახელმძღვანელო), თბ., 2003 წ.

ბენიძე ვ., დაპატიმრებისა და შინაპატიმრობის აღკვეთის ღონისძიებად გამოყენების პრობლემები, თბ., 2003 წ.

კორკელია კ., ქურდაძე ი., ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი ადამიანის უფლებათა კონვენციის მიხედვით. თბ., 2004 წ.

კორკელია კ., ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენება

საქართველოში, თბ., 2004 წ.

ჟან პრადელი, შედარებითი სისხლის სამართალი. პროცესის სისტემები.

სისხლის სამართლის პროცესი. რედაქტ. ა. ფალიაშვილი, შ. ფაფიაშვილი. თბ.,

2003 წ.

ირინა ბოხაშვილი, სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვა სააკველაციო სასამართლოში. თბ., 2004 წ.

ევროგაერთიანების ქვეყნების სისხლის სამართლის საპროცესო სისტემები. თბ., 2002 წ.

Микеле Де Салвиа. Прецеденти Европейского Суда по правам человека. С.П., 2004 г.

Решения Конституционного Суда Российской Федерации по делам о проверке конституционности уголовного и уголовно-процессуального законодательства. М., 2002 г.

Гуценко, К. Ф., Головки, Л. В., Филимонов, Б. А. Уголовный процесс западных государств. М., 2002 г.

ნაწილი V. სამოქალაქო სამართალი

თავი პირველი

ზოგადი ნაწილი

თემა I. ზოგადი დებულებანი

სამოქალაქო სამართლის ადგილი სამართლის სისტემაში – კერძო და საჯარო სამართალი. სამოქალაქო კანონმდებლობა. სამოქალაქო კანონის შესვლა ძალაში. კანონისა და სამართლის ანალოგია. სამოქალაქო კანონთა უკუქცევითი ძალა. სამოქალაქო კანონთა მიზანი.

კერძო სამართლის სისტემა. სამოქალაქო კოდექსის სისტემა. ზოგადი ნაწილის ცნება, მნიშვნელობა და სახეები.

დისპოზიციური და იმპერატიული ნორმები სამოქალაქო სამართალში.

თემა II. პირები სამოქალაქო სამართალში

ფიზიკური პირები. იურიდიული პირები.

თემა III. გარიგებანი

ზოგადი ნორმები გარიგებათა შესახებ.

გარიგების ცნება. ნების გამოვლენის ნამდვილობა. მართლსაწინააღმდეგო და მორალური გარიგებანი. გარიგების ბათილობა ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების, ნების გამოვლენის არასერიოზულობის, ქმედუუნარობის ან ფსიქიკური მოშლილობის გამო. მოჩვენებითი და თვალთმაქცური გარიგებანი. ფორმის დაუცველად დადებული გარიგება. გარიგების კონვერსია. გარიგების ნაწილის ბათილობა. დადასტურების მნიშვნელობა გარიგებათა ბათილობისას.

ქმედუნარიანობა, როგორც გარიგების ნამდვილობის პირობა. არასრულწლოვანის მიერ დადებული გარიგება. არასრულწლოვანის ემანსიპაცია. წარმომადგენლის თანხმობის გარეშე დადებული გარიგება.

გარიგების ფორმა.

საცილო გარიგებანი. შეცდომით დადებული გარიგებანი. მოტყუებით დადებული გარიგებანი. იძულებით დადებული გარიგებანი.

პირობითი გარიგებანი. პირობითი გარიგების ცნება. მართლსაწინააღმდეგო ან/და

ორალური პირობა. ნებაზე დამოკიდებული, პოზიტიური და ნეგატიური პირობა.
გარიგებები გადადების და გაუქმების პირობით.
თანხმობა გარიგებებში.
წარმომადგენლობა გარიგებებში.

თემა IV. უფლების განხორციელება

უფლების ბოროტად გამოყენების დაუშვებლობა. აუცილებელი მოგერიების
შარკლებში მიყენებული ზიანი. უკიდურესი აუცილებლობით გამოწვეული ზიანი.
უფლებათა დახმარება.

თემა V. ვადები. ხანდაზმულობა

ვადების გამოთვლა. ხანდაზმულობა. მოთხოვნები, რომლებზედაც ხანდაზმულობის
ვადები არ ვრცელდება. ხანდაზმულობის ვადები. ხანდაზმულობის ვადის დაწყება.
ხანდაზმულობის ვადის დენის შეჩერება. ხანდაზმულობის ვადის დენის შეწყვეტა.
ხანდაზმულობის ვადა სანივთო მოთხოვნათა მიმართ. ვალდებული პირის უფლება
ხანდაზმულობის ვადის გასვლისას. დამატებითი მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა.
ხანდაზმულობის ვადის შეცვლის დაუშვებლობა მხარეთა შეთანხმებით.

თავი მეორე

სანივთო (ქონებრივი) სამართალი

თემა VI. ქონება

ქონების ცნება. ნივთის სახეები. არამატერიალური ქონებრივი სიკეთის ცნება.
უცესორული და შეზღუდული უფლებები. ნივთისა და უფლების ნაყოფი.

თემა VII. მფლობელობა

მფლობელობის ცნება და სახეები. მფლობელობის შეწყვეტა. მესაკუთრედ ყოფნის
პრეზუმპცია. კეთილსინდისიერი მფლობელი, მისი უფლებები. არაუფლებამოსილი
კეთილსინდისიერი მფლობელისა და არაკეთილსინდისიერი მფლობელის მოვალეობანი.
საკუთრების შეძენა ხანდაზმულობით.

თემა VIII. საკუთრება

საკუთრების უფლების შინაარსი. უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვის
უფლება. მესაკუთრის მიერ ნივთით სარგებლობის ხელისშემშლელი მოქმედების
აღკვეთის მოთხოვნა. საერთო საკუთრება.

თემა IX. სამეზობლო სამართალი

სამეზობლო სამართლის ცნება. სამეზობლო ზემოქმედების თმენის ვალდებულება,
კომპენსაცია თმენის ვალდებულებისათვის. საფრთხის აღკვეთის მოთხოვნა, უფლება
დაფრთხე, აუცილებელი გზა. სასაზღვრო მიჯნის აღმართვის მოვალეობა. სასაზღვრო
საზღვრობით სარგებლობის უფლება.

თემა X. საკუთრების შეძენა და დაკარგვა

საკუთრების შეძენა უძრავ ნივთებზე. საკუთრების შეძენა მოძრავ ნივთებზე.
პრობადადებული საკუთრება. საკუთრების შეძენა უპატრონო ნივთზე. ნაპოვარი. განძი.
თანასაკუთრება შერწყმის შედეგად წარმოშობილ ნივთზე. თანასაკუთრება მასალის
გადამუშავების შედეგად შექმნილ ახალ ნივთზე. ახალი მესაკუთრისაგან ზიანის

ანაზღაურების მოთხოვნა.

თემა XI. საკუთრების შექმნა უფლებებსა და მოთხოვნებზე უფლებებსა და მოთხოვნებზე საკუთრების შექმნის ცნება და შინაარსი. მოთხოვნის აღმოცენა. ვალის გადაკისრება.

თემა XII. ბინის საკუთრება მრავალბინიან სახლში

თემა XIII. სხვისი საკუთრებით შეზღუდული სარგებლობა აღნაგობა. უზუფრუქტი. სერვიტუტები.

თემა XIV. საკუთრება, როგორც მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალება გირავნობა. იპოთეკა.

თემა XV. საჯარო რეესტრი

თავი მესამე
ვალდებულებითი სამართალი
ზოგადი ნაწილი

თემა XVI. ზოგადი დებულებანი ვალდებულებათა შესახებ
თემა XVII. ზოგადი დებულებანი ხელშეკრულებათა შესახებ

თემა XVIII. ხელშეკრულების დადება
ხელშეკრულების დადების წესი (ოფერტი, აქცეპტი). ქუჩაში ხელშეკრულების დადების თავისებურება.

თემა XIX. ხელშეკრულების შინაარსი
ხელშეკრულების პირობები (არსებითი, ჩვეულებრივი, შემთხვევითი პირობები). ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები. მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებები.

თემა XX. ხელშეკრულებიდან გასვლა
თემა XXI. ვალდებულების შესრულება

თემა XXII. ვალდებულების დარღვევა
ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა ვალდებულების დარღვევისას. ხელშეკრულების შესადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი. უარი გრძელვადიან ვალდებულებით ურთიერთობებზე. მოვალის მიერ ვადის გადაცილება. ვალდებულების დარღვევა დამხრები ხელშეკრულების დროს.

თემა XXIII. ზიანის ანაზღაურების მოვალეობა
პირვანდელ მდგომარეობაში აღდგენის მოვალეობა. ზიანის ანაზღაურება მიუღებელი შემოსავლისათვის. ზიანის ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისათვის. ზიანის ოდენობის განსაზღვრა. დაზარალებულის ბრალი ზიანის დადგომაში.

თემა XXIV. მოთხოვნის უზუნველყოფის დამატებითი საშუალებები პირგასამტეხლო, ბე, მოვალის გარანტია.

თემა XXV. ვალდებულების შეწყვეტა

ვალდებულების შეწყვეტა მისი შესრულებით, ნოვაციით, დეპონირებით, ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვით, ვალის პატივით. ვალდებულების შეწყვეტა, როცა მოვალე და კრედიტორი ერთი და იგივე პირი აღმოჩნდება. ვალდებულების შეწყვეტა მოვალის ან კრედიტორის გარდაცვალების გამო. ვალდებულების შეწყვეტა იურიდიული პირის ლიკვიდაციის გამო.

თემა XXVI. კრედიტორთა ან მოვალეთა სიმრავლე ვალდებულებებში სოლიდარული კრედიტორები. სოლიდარული მოვალეები.

კერძო ნაწილი

თემა XXVII. ნასყიდობის ხელშეკრულება

ზოგადი დებულებანი ნასყიდობის შესახებ. ნასყიდობის ხელშეკრულების ცნება და მართაობა. გამყიდველისა და მყიდველის უფლებები და მოვალეობები. ნივთის შემთხვევით დაზღუპვის რისკის გადასვლა. ნასყიდობა გადახდის განვადებით. გამოსყიდვის უფლება. უწყობა. უპირატესი შესყიდვის უფლება. ნასყიდობა ნივთის მოწონების პირობით.

თემა XXVIII. გაცვლის ხელშეკრულება

თემა XXIX. ჩუქების ხელშეკრულება

ჩუქების ხელშეკრულების ცნება. ჩუქების ხელშეკრულების დადება. საჩუქრის დაბრუნება. შეწირულობა. ჩუქების გაუქმება და გაჩუქებული ნივთის გამოთხოვა.

თემა XXX. ქირავნობის ხელშეკრულება

თემა XXXI. ლიზინგის ხელშეკრულება

თემა XXXII. იჯარის ხელშეკრულება

თემა XXXIII. სასოფლო-სამეურნეო მიწის იჯარის ხელშეკრულება

თემა XXXIV. ფრენშიაზინგის ხელშეკრულება

თემა XXXV. თხოვება

თემა XXXVI. სესხის ხელშეკრულება

თემა XXXVII. ნარდობის ხელშეკრულება

თემა XXXVIII. ტურიზმის ხელშეკრულება

თემა XXXIX. გადაზიდვა-გადაყვანა

თემა XL. დავალების ხელშეკრულება

თემა XLI. საკუთრების მინდობა

თემა XLII. ექსპედიციის ხელშეკრულება

თემა XLIII. შუამავლობის ხელშეკრულება

თემა XLIV. ჯილდოს საჯაროდ დაბრუნება. კონკურსი.

თემა XLV. მიბარების ხელშეკრულება

თემა XLVI. მიბარება სასაქონლო საწყობში

თემა XLVII. დაზღვევა

თემა XLVIII. საბანკო მომსახურება

ანგარიშსწორება. საბანკო კრედიტი. ანაბარი. დოკუმენტალური (სასაქონლო) კრედიტი. დოკუმენტალური ინკასო. საბანკო გარანტია.

თემა XLIX. თავდებობის ხელშეკრულება

თემა L. კონტოკორენტი

თემა LI. ფასიანი ქაღალდების ბრუნვიდან წარმოშობილი ვალდებულებები

თემა LII. ერთობლივი საქმიანობის (ამხანაგობის) ხელშეკრულება

თემა LIII. სამისდღეშიო რჩენის ხელშეკრულება

თემა LIV. თამაშობა. სანაძლეო. ლატარია

თემა LV. კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობანი

საზიარო უფლებები. დავალების გარეშე სხვისი საქმეების შესრულება. უსაფუძვლო მიღობა.

თემა LVI. დელიქტური ვალდებულებანი

ზიანის მიყენების შედეგად წარმოშობილ ვალდებულებათა ცნება. ზიანის მიყენებისათვის პასუხისმგებლობის საერთო პირობები. ზიანის მიყენებისათვის პასუხისმგებლობის ცალკეული შემთხვევები (არასრულწლოვანის პასუხისმგებლობა მიყენებული ზიანისათვის). სულით ავადმყოფის მიერ მიყენებული ზიანის ანაზღაურება, ტრანსპორტო საშუალების ექსპლოატაციის შედეგად დამდგარი ზიანის ანაზღაურება; პასუხისმგებლობა ნაგებობიდან გამომდინარე საფრთხით გამოწვეული ზიანისათვის; მანქანის მიერ მიყენებული ზიანის ანაზღაურება; სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა მისი მომსახურის მიერ მიყენებული ზიანისათვის. სამედიცინო დაწესებულების მიერ მიყენებული ზიანის ანაზღაურება; ზიანის ანაზღაურება დაზარალებულის დავალებისას. პასუხისმგებლობა უხარისხო პროდუქციით გამოწვეული ზიანისათვის. უხარისხო პროდუქტის მწარმოებლის პასუხისმგებლობა. უხარისხო პროდუქტის ცნება.

**თავი მეოთხე
სამრეწველო საკუთრება**

თემა LVII. გამოგონებაზე, სასარგებლო მოდელსა და სამრეწველო ნიმუშზე უფლებათა დაცვა

თემა LVIII. სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლებების დაცვა

თემა LIX. საფირმო სახელწოდების დაცვა

თემა LX. საწარმო-კომერციული საიდუმლოს დაცვა

**თავი მეხუთე
საოჯახო სამართალი**

თემა LXI. ქორწინების წესი და პირობები

თემა LXII. ქორწინების შეწყვეტა

თემა LXIII. ქორწინების ბათილობა

თემა LXIV. მეუღლეთა უფლებები და მოვალეობები

თემა LXV. მეუღლეთა ურთიერთრჩენის მოვალეობა

თემა LXVI. შვილების წარმოშობის დადგენა

თემა LXVII. მშობლების უფლებები და მოვალეობები შვილების მიმართ
თემა LXVIII. მშობლებისა და შვილების საალიმენტო მოვალეობანი
თემა LXIX. ოჯახის სხვა წევრების საალიმენტო მოვალეობანი
თემა LXX. ალიმენტის გადახდისა და გადახდევინების წესი
თემა LXXI. შვილება
თემა LXXII. მეურვეობა და მზრუნველობა

თავი მეექვსე
მემკვიდრეობის სამართალი

თემა LXXIII. ზოგადი დებულებანი
თემა LXXIV. მემკვიდრეობა კანონით
თემა LXXV. მემკვიდრეობა ანდერძით
თემა LXXVI. ანდერძის ფორმა
თემა LXXVII. მემკვიდრის მემკვიდრის დანიშვნა
თემა LXXVIII. სავალდებულო წილი
თემა LXXIX. საანდერძო დანაკისრი (ლეგატი)
თემა LXXX. ანდერძის შეცვლა ან მოშლა
თემა LXXXI. ანდერძის აღსრულება
თემა LXXXII. სამკვიდროს მიღება და უარი მის მიღებაზე
თემა LXXXIII. სამკვიდროს გაყოფა
თემა LXXXIV. კრედიტორების დაკმაყოფილება მემკვიდრეთა მიერ
თემა LXXXV. სამკვიდროს დაცვა
თემა LXXXVI. სამკვიდრო მოწმობა

თავი მეშვიდე
ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი
საავტორო სამართალი

თემა LXXXVII. საავტორო სამართლის ცნება
საავტორო სამართლის მოქმედების სფერო. ნაწარმოების გამოქვეყნება და გამოცემა.
ნაწარმოების საჯაროდ შესრულება, ჩვენება და გადაცემა.

თემა LXXXVIII. საავტორო უფლებები
ავტორის პირადი არაქონებრივი უფლებები. ავტორის განსაკუთრებული უფლებები.
ავტორის ქონებრივი უფლებები. ავტორის თანხმობის გარეშე ნაწარმოების გამოყენების
უფლება. საავტორო უფლების ობიექტი.

თემა LXXXIX. საავტორო უფლების მოქმედების ვადა
უვადო საავტორო უფლებები. ვადაგასული საავტორო უფლების გამოყენების წესი.

თემა XC. საავტორო უფლების გადაცემა
საავტორო უფლების გადაცემის საფუძვლები. განსაკუთრებული და ჩვეულებრივი
ლიცენზია. საავტორო ხელშეკრულება.

თემა XCI. საავტორო უფლებათა მომიჯნავე უფლებები

მომიჯნავე უფლებების მოქმედების ვადა. საავტორო და მომიჯნავე უფლებათა
ცვა.

**თავი მერვე
სამეწარმეო სამართალი
ზოგადი ნაწილი**

თემა XCII. სამეწარმეო (კომერციული) საქმიანობის ცნება

სამეწარმეო (კომერციული) საქმიანობის მართლზომიერება. არაერთჯერადობა.
უფლების მიზანი. დამოუკიდებლობა და ორგანიზებულობა. არასამეწარმეო
(აკომერციული) საქმიანობა. თავისუფალი პროფესიების ცნება.

თემა XCIII. საწარმოთა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმები

საწარმოს ცნება. ინდივიდუალური მეწარმე. სოლიდარული პასუხისმგებლობის
საზოგადოება (სპს). კომანდიტური საზოგადოება (კს). შეზღუდული პასუხისმგებლობის
საზოგადოება (შპს). სააქციო საზოგადოება (სს). კოოპერატივი.

პარტნიორის ცნება. ფიზიკური პირი, იურიდიული პირი და სახელმწიფო, როგორც
პარტნიორები. რეგისტრაციის ცნება და მნიშვნელობა. იურიდიული პირის ცნება.
იურიდიული პირის ზოგადი უფლებათაუნარიანობა.

თემა XCIV. საწარმოთა პასუხისმგებლობა და მათი დაფუძნება

პასუხისმგებლობის ცნება. პასუხისმგებლობის პირობები. კრედიტორის ცნება. მესამე
პირის ცნება. შესატანის ცნება. ფულადი და არაფულადი შესატანები. შესატანის
შესატანის წესი. პარტნიორთა თანასწორუფლებიანობის პრინციპი.

თემა XCV. რეგისტრაციის პირობები

სამეწარმეო რეესტრის ცნება და მნიშვნელობა. საწარმოთა რეგისტრაციის
მოთხოვნის უფლების მქონე პირები. რეგისტრაციისათვის სავალდებულო ფაქტები.
რეგისტრაციის გაუქმება. რეგისტრაციის სისწორის პრეზუმფცია. რეგისტრაციის
განხორციელების პრეზუმფცია.

თემა XCVI. ხელმძღვანელობა და წარმომადგენლობა

საზოგადოების ხელმძღვანელობის უფლების მქონე პირები. საერთო კრება.
ხელმძღვანელობითი საქმიანობა. საზოგადოების ხელმძღვანელობის უფლებამოსილებათა
შეზღუდვა. საზოგადოების ხელმძღვანელების საგარეო ურთიერთობა. საზოგადოების
ხელმძღვანელთა ვალდებულება. მტკიცების ტვირთი. იმპერატიული ნორმა რეგრესული
ანაზღაურების მოთხოვნის შესახებ. საწესდებო კაპიტალის შენარჩუნების
უზრუნველყოფა.

თემა XCVII. რეორგანიზაცია. ლიკვიდაცია

სპს-ის, კს-ის, შპს-ის, სს-ისა და კოოპერატივის ლიკვიდაცია. საზოგადოების
ლიკვიდაცია გადახდისუუნარობის გამო. გადახდისუუნარობის შედეგები.
ლიკვიდატორების უფლება-მოვალეობანი. ლიკვიდირებული საზოგადოების ქონების
განაწილების წესი. საზოგადოების რეორგანიზაცია. საწარმოთა შერწყმა. გაყოფა
ნატურით.

თემა XCVIII. ხანდაზმულობა. გასაჩივრების ვადები
ხანდაზმულობის ცნება. პრეტენზიის ცნება.

თემა XCIX. ფილიალები

ფილიალის ცნება. ფილიალის რეგისტრაცია. საზღვარგარეთის საწარმოთა ფილიალის რეგისტრაცია.

კერძო ნაწილი

თემა C. სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოება

ცნება. პარტნიორთა კრება. საზოგადოების ხელმძღვანელობა. პარტნიორის კონტროლის უფლება. ლიკვიდაციის საფუძვლები. წილი. კაპიტალის გასხვისება. პარტნიორის გარდაცვალება.

თემა CI. კომანდიტური საზოგადოება

ცნება. კომანდიტის კონტროლის უფლება. საზოგადოების ხელმძღვანელობა. მოგება და ზარალი. კომანდიტის პასუხისმგებლობა. კომანდიტის წილის გასხვისება ან შემკვიდრებით გადაცემა.

თემა CII. შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება

ცნება. შპს-ის განსხვავება სს-გან. საწესდებო კაპიტალი. პარტნიორის უფლება-მოვალეობანი. წილის გასხვისება. წილის ცნება.

პარტნიორთა კრების მოწვევა. კონტროლი საზოგადოების ხელმძღვანელობაზე. კრებაზე გადაწყვეტილების მიღების პროცედურა.

თემა CIII. სააქციო საზოგადოება

ცნება. აქციათა რეესტრი. აქციათა სახეები (კლასები). ჩვეულებრივი და პრივილეგირებული აქციები. აქციის ნომინალური ღირებულება. აქციების გასხვისების წესი. საზოგადოების მიერ აქციათა გამოსყიდვა. აქციათა სავალდებულო მიყიდვა.

აქციონერთა უფლებები და მოვალეობები. საერთო კრება და მისი კომპეტენცია. სამეთვალყურეო საბჭო და მისი კომპეტენცია. დირექტორები.

წლიური ანგარიში და მოგების გამოყენება. კაპიტალის შექმნის ღონისძიებები.

თემა CIV. კოოპერატივი

ცნება. პაი. კოოპერატივში გაწევრიანება. წევრის გასვლა კოოპერატივიდან. საერთო კრება. წარმომადგენელთა კრება. სამეთვალყურეო საბჭო. გამგეობა. დირექტორები.

ლიტერატურა:

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, 1997 წ.

საქართველოს კანონი „მეწარმეთა შესახებ“, 1994 წ.

საქართველოს კანონი „სავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“, 1999

წელი.

ახვლედიანი ზ., მემკვიდრეობის სამართალი (ახალი სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), თბ., 1997 წ.

ახვლედიანი ზ., ვალდებულებითი სამართალი (ახალი სამოქალაქო კოდექსის

- ...), თბ., 1997 წ.
- ... ზ., ვალდებულებითი სამართალი, მეორე გამოცემა, თბ., 1999 წ.
- ... ბ., მფლობელობის (Possesio) ცნება საქართველოს მომავალ სამოქალაქო კოდექსში: სამართლის რეფორმა საქართველოში, თბ., 1994 წ., გვ. 274-
- ... ბ., სანივთო სამართალი, თბ., 1999 წ.
- ... ბ., ქართული სანივთო სამართალი, მე-2 გამოცემა, თბილისი, 2003 წ.
- ... რ., საკუთრების პრობლემები გარდამავალ საზოგადოებაში.
- ... კრებული კრებული მიძღვნილი გ. ინწკირველის 70 წლისთავისადმი, გვ. 118-124.
- ... რ., მოსაზრებანი სამართლებრივი რეფორმის თაობაზე. საიუბილეო კრებული მიძღვნილი ს. ჯორბენაძის 70 წლისთავისადმი, გვ. 21-31.
- ... აბაშვილი ნ., საავტორო უფლებები, თბილისი, 2002 წ.
- ... რ., საოჯახო სამართალი, კომენტარები, თბ., 1999 წ.
- ... რ., კონდიქციურ ვალდებულებათა საფუძვლები. საიუბილეო კრებული მიძღვნილი ს. ჯორბენაძის 70 წლისთავისადმი, გვ. 67-74.
- ... რ., ქორწინება და მეუღლეთა უფლებამოვალეობანი, თბ., 1998 წ.
- ... რ., ოჯახის წევრთა სამართლებრივი ურთიერთობანი, თბ., 1998 წ.
- ... რ., მეურვეობა და მზრუნველობა, თბ., 1998 წ.
- ... აბაშვილი შ., საოჯახო სამართალი, თბ., 1998 წ.
- ... აბაშვილი შ., საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი, თბ.; 1999 წ.
- ... აბაშვილი დ., სამრეწველო საკუთრება, გამოგონება, სასარგებლო მოდელი, სამრეწველო ნიმუში, თბ., 1997 წ.
- ... ლ., შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბ., 1997 წ.
- ... ლ., სანივთო სამართლის ძირითადი პრინციპები საქართველოს მომავალ სამოქალაქო კოდექსში, კრებული სამართლის რეფორმა საქართველოში, თბ., 1994 წ., გვ. 226-241.
- ... ლ., კანონი მეწარმეთა შესახებ და საკორპორაციო სამართლის რეფორმა საქართველოში, საიუბილეო კრებული მიძღვნილი ს. ჯორბენაძის 70 წლისთავისადმი, თბ., 1996 წ., გვ. 32-55.
- ... ლ., ნინიძე თ., მეწარმეთა შესახებ კანონის კომენტარი, მე-3 გამოცემა, თბილისი 2002 წ.
- ... ლ., საკუთრება, როგორც მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალება, თბ.; 1997 წ.
- ... ლ., ნინიძე თ., მეწარმეთა შესახებ კანონის კომენტარი, მეორე გამოცემა, თბილისი 1997 წ.
- ... აბაშვილი დ., საერთაშორისო ხელშეკრულებები და კონვენციები. საერთაშორისო საკუთრების სამართალი, თბილისი, 2002 წ.
- ... ჯ., სამოქალაქო სამართლის ფუნქციები, თბ., 1995 წ.
- ... ჯ., იურიდიული პირების საკანონმდებლო რეგულირების ძირითადი პრობლემები, კრებული სამართლის რეფორმა საქართველოში, თბ., 1994 წ., გვ. 192-220.
- ... ს., საქართველოს მომავალი სამოქალაქო კოდექსის ძირითადი პრობლემები, კრებული სამართლის რეფორმა საქართველოში, თბ., 1994 წ., გვ. 139-144.
- ... საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი პირველი, თბ., 1999 წ.

სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მეორე, თბ., 1999 წ.

სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მესამე, თბ., 2001 წ.

სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მეოთხე, ტომი I, თბ.,

სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მეოთხე, ტომი II, თბ.,

სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მეხუთე, თბილისი, 2000

ნაწილი VI. სამოქალაქო საპროცესო სამართალი

თემა I. სამოქალაქო პროცესის პრინციპები

სამოქალაქო პროცესის პრინციპების ცნება და კლასიფიკაცია. მართლმსაჯულების უზრუნველყოფა მხოლოდ სასამართლოს მიერ. მოსამართლეთა დამოუკიდებლობა და მხოლოდ კანონისადმი დამორჩილება. მოსამართლეთა ხელშეუხებლობა, უპირობოობა, მხარეთა თანასწორობა, საჯაროობა, დისპოზიციურობა, ზეპირობა, უკანონოობა. სამოქალაქო პროცესის პრინციპების მნიშვნელობა.

თემა II. უწყებრივი ქვემდებარეობა

თემა III. განსჯადობა

თემა IV. სასამართლოს შემადგენლობა. აცილება

თემა V. პროცესის ხარჯები

თემა VI. საპროცესო უზრუნველყოფა

თემა VII. საპროცესო ვადები

თემა VIII. სასამართლო შეტყობინება და დაბარება

თემა IX. მხარეები სამოქალაქო პროცესში

მხარეთა საპროცესო უფლებაუნარიანობა და ქმედუნარიანობა. საპროცესო მონაწილეობა. მესამე პირები. წარმომადგენლობა სასამართლოში.

თემა X. მტკიცებულებები

მტკიცებულების ცნება, მტკიცებულებათა სახეები, მტკიცების საგანი და ტვირთი, მტკიცებულებათა შემოწმება და შეფასება, ფაქტები, რომლებიც არ საჭიროებენ მტკიცებას. მტკიცებულებათა შეგროვება. მტკიცებულებათა უზრუნველყოფა. ადგილზე დათვალიერება. მხარეთა ახსნა-განმარტება. წერილობითი მტკიცებულება. მოწმეთა ზედმეტი. ნივთიერი მტკიცებულება. ექსპერტის დასკვნა.

თემა XI. საქმის წარმოების გახსნა

საქმის აღძვრა. სარჩელის შინაარსი. სარჩელისა და თანდართული საბუთების ასლები. აღიარებითი სარჩელი. სარჩელი ვალდებულებების მომავალში შესრულების შესახებ. რამდენიმე სასარჩელო მოთხოვნის გაერთიანება და გამოყოფა. სარჩელის მიღების შესახებ განჩინების გამოტანის ვადა. სარჩელისა და თანდართული დოკუმენტების ასლების გადაგზავნა მოპასუხისათვის. ხარვეზის შესახებ განჩინება და სარჩელის უკან დაბრუნება. სარჩელის მიღებაზე უარის თქმა. განჩინება სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის შესახებ.

XII. სარჩელისაგან მოპასუხის თავდაცვის საშუალებები

მოპასუხის შესაგებელი, მოპასუხის მიერ პასუხის (შესაგებლის) წარუდგენლობის მოპასუხის შეგებებული სარჩელი და მისი მიღების პირობები. სასამართლოს გადაწყვეტა შეგებებული სარჩელის მიმართ.

XIII. სარჩელის უზრუნველყოფა

XIV. საქმის მომზადება სასამართლოს მთავარ სხდომაზე

ლადა

XV. სასამართლოს მთავარი სხდომა

XVI. დაუსწრებელი გადაწყვეტილება

XVII. სასამართლო გადაწყვეტილება

XVIII. სასამართლო გადაწყვეტილების კანონიერი ძალა. გადაწყვეტილების აღსრულება. სასამართლოს მონაწილეობა საარბიტრაჟო განხილვასა და საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების აღსრულებაში

XIX. საქმის წარმოების დამთავრება გადაწყვეტილების გამოტანის

XX. საქმის წარმოების შეჩერება

XXI. სასამართლო განჩინება

XXII. სასამართლო ოქმი

XXIII. საქმის გამარტივებული წარმოება

მოპასუხისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვა. დავალიანების აღსრულების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესი. ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის განხილვის გამარტივებული წესი. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესი.

XXIV. უდავო (განსაკუთრებული) წარმოება

სასამართლოს მიერ უდავო წარმოების წესით განსახილველი საქმეები. უდავო წარმოების წესით საქმეთა განხილვა. იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების აღდგენა. მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება და მოქალაქის აღსრულებად გამოცხადება. მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარება. დაკარგულ ან განადგურებულ საწარმდგენლო ფასიან ქალაქსა და სხვა ფასიან ქალაქზე უფლების აღდგენა (გამოწვევითი წარმოება). ქონების უპატრონოდ ცნობა. შვილად აყვანა. დაკარგული საქმის წარმოების აღდგენა. წარმოება პირის ოკუპირებულ ტერიტორიებზე აკრძალული ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებისათვის მსჯავრდებულ პირთან დაკავშირებულ პირად ცნობის თაობაზე საქმის განხილვასთან დაკავშირებით.

XXV. საოჯახო, ადმინისტრაციული, სახელმწიფო-სამართლებრივი ურთიერთობებიდან წარმოშობილი და რეკეტული ქონების, თანამდებობის პირის, ქრდული სამყაროს წევრის, ადამიანით მოვაჭრის, ნარკოტიკული საშუალების გავრცელების ხელშემწყობის ან საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით მსჯავრდებული პირის ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებული საქმეების განხილვის თავისებურებანი

თემა XXVI. აპელაციის დასაშვებობა
 თემა XXVII. საქმის წარმოება სააპელაციო სასამართლოში
 თემა XXVIII. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება
 თემა XXIX. კასაციის დასაშვებობა
 თემა XXX. საქმის წარმოება საკასაციო სასამართლოში
 თემა XXXI. საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება
 თემა XXXII. კერძო საჩივრის დასაშვებობა და განხილვის წესი
 თემა XXXIII. განცხადება საქმის წარმოების განახლების შესახებ და მისი განხილვის წესი

თემა XXXIV. გადახდისუუნარობის საქმის წარმოება
 ზოგადი დებულებები. გასაჩივრების მექანიზმი. განცხადება გადახდისუუნარობის შესახებ. გადახდისუუნარობის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღება და მისი შედეგები. გაკოტრება. რეაბილიტაცია. საზღვარგარეთ წარმოებული გადახდისუუნარობის შემთხვევა.

ლიტერატურა:

- საქართველოს კონსტიტუცია.
 საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი. თბ., 1997 წ.
 საქართველოს ორგანული კანონი „საერთო სასამართლოების შესახებ“. 1999 წ.
 საქართველოს კანონი „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“, 2007 წლის 28 მარტი.
 საქართველოს კანონი „საკონსტიტუციო სამართალწარმოების შესახებ“ 1998 წ.
 ლილუაშვილი თ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. „მეცნიერება“, თბ., 1992 წ.
 ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო საქმეთა წარმოება სასამართლოში. პრაქტიკული მართლმცოდნეობა, თბ., 1999 წ.
 ლილუაშვილი თ., გაკოტრების საქმის წარმოება სასამართლოში. თბ., 1997 წ.
 ლილუაშვილი თ., სასამართლოს დამოუკიდებლობა, ჟურ. სამართალი, 1992 წ., 3.
 ლილუაშვილი თ., სასამართლო რეფორმის კონცეფცია, ჟურ. სამართალი, 1992 წ., 1-2.
 ლილუაშვილი თ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის პროექტი, განმარტებითი ბარათი, ჟურნ. სამართალი, 1997 წ., 1-2.
 ლილუაშვილი თ., ხრუსტალი ვ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2004 წ.
 ხოფერია ნ., დისპოზიციურობა საქართველოს ახალი სამოქალაქო და საპროცესო სამართლის მიხედვით. ჟურნ. ქართული სამართლის მიმოხილვა“, პირველი კვარტალი.
 მაისურაძე ნ., მხარეთა მორიგება სამოქალაქო პროცესში და მისი სოციალურ-სამართლებრივი მნიშვნელობა. ჟურ. ცხოვრება და სამართალი“, 1998 წ., 1.
 ჰაინრიხსი ჰ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი და საპროცესო სამართლის რეფორმა. საიუბილეო კრებული“ მიძღვნილი ს. ჯორბენაძის 70 წლისთავისადმი, თბ., 1996 წ.
 მიგრიაული რ., შესავალი გაკოტრების სამართალში. თბ., 1999 წ.
 მიგრიაული რ., შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების გაკოტრების

ნაწილი VII. ადმინისტრაციული სამართალი და პროცესი

თემა I. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ნორმები და ურთიერთობები

სახელმწიფო მმართველობის ცნება და ნიშნები. ადმინისტრაციულ-მატერიალური და ადმინისტრაციულ-პროცესუალური ნორმები. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ურთიერთობების სახეები. სავალდებულო სუბიექტი ამ ურთიერთობებში.

თემა II. ადმინისტრაციული ორგანო

ადმინისტრაციული ორგანოს ცნება. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის უფლებების სფერო. საჯარო-სამართლებრივი უფლებამოსილება. ადმინისტრაციული ორგანოს უფლებამოსილება. დისკრეციული უფლებამოსილება.

თემა III. საჯარო ინფორმაცია

საჯარო ინფორმაციის ცნება. საჯარო ინფორმაციის ცნება და მისი მნიშვნელობა. გასაიდუმლოებული საჯარო ინფორმაციის სახეები. პერსონალური ინფორმაციის დამუშავების წესი. საჯარო ინფორმაციის თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლება, ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება. საჯარო ინფორმაციის დაწესებულების სხდომის ჩატარების წესი. საჯარო რეესტრი.

თემა IV. მმართველობის ორგანოთა სისტემა საქართველოში

მმართველობის ორგანოთა კლასიფიკაცია, სისტემა, მათი შექმნისა და საქმიანობის პრინციპები. საქართველოს პრეზიდენტი – საქართველოს სახელმწიფოს უმაღლესი ორგანო. საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციის საქმიანობის წესი. საქართველოში აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოები: საქართველოს მთავრობა – აღმასრულებელი ორგანო. საქართველოს მთავრობის კომპეტენცია. პრემიერ-მინისტრის კომპეტენცია. საქართველოს მთავრობის სხდომის ჩატარების და გადაწყვეტილების მიღების წესი. მთავრობის ურთიერთობა საქართველოს პრეზიდენტთან. სამინისტროს მთავრობის წესი და კომპეტენცია. აფხაზეთისა და აჭარის ა/რ აღმასრულებელი ორგანოების დაწესებულებები. სახელმწიფო საქვეუწყებლო დაწესებულებები. სათავისპირო ორგანოები. მათი შექმნის წესი და კომპეტენცია. საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებული. საქართველოს კონტროლის პალატა. საჯარო ურთიერთობების ბანკი.

თემა V. საჯარო სამსახური და სახელმწიფო მოხელე

საჯარო სამსახურის ცნება და სახეები, მიუკერძოებლობის პრინციპი, უფლებამოსილების განხორციელება კანონის საფუძველზე. სამსახურში მიღების კონკურსის წესი, თანამდებობაზე არჩევა, თანამდებობაზე დანიშვნა. ადმინისტრაციული ორგანოების მაკონტროლებელი ფუნქცია. სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის განხორციელების წესი და ფორმები. სამსახურებრივი ატესტაცია. სამსახურებრივი კარიერა. სახელმწიფო მოხელის, თანამდებობის პირისა და ხელისუფლების წარმომადგენლის ცნება. კადრების შერჩევის დემოკრატიული პრინციპები. სახელმწიფო მოხელეთა დისციპლინური პასუხისმგებლობა. სამსახურებრივი დეონტოლოგია.

თემა VI. მოქალაქეთა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი მდგომარეობა

მოქალაქეთა ადმინისტრაციული უფლებაუნარიანობა და ქმედუნარიანობა. მოქალაქეთა ადმინისტრაციული უფლებრივი სტატუსი. მოქალაქეთა მეწარმეობისა და ქმედების თავისუფლება. კრიტიკის თავისუფლება. საჩივრის უფლება. სიტყვის, სიხარულის, მიტინგებისა და დემონსტრაციების თავისუფლება. საზოგადოებრივ და სახელმწიფო საქმეთა მართვაში მონაწილეობის უფლება. მოქალაქეთა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი უფლებების სოციალური, ეკონომიკური და იურიდიული გარანტიები.

თემა VII. მმართველობის ფორმები და მეთოდები

ადმინისტრაციული სამართლის პრინციპები: მიუკერძოებლობის პრინციპი, უფლებამოსილების განხორციელება კანონის საფუძველზე, პროპორციულობის პრინციპი, კანონიერი ნდობის პრინციპი. მმართველობის ფორმებისა და ფუნქციების კლასიფიკაცია. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის სახეები და ფორმები. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის დასაბუთება. ადმინისტრაციული აქტის ძალაში შესვლა, შეწყვეტა, საჯაროდ გამოცხადებისა და ოფიციალური გაცნობის წესი. შეცდომების აღწერა ადმინისტრაციულ აქტში. არარა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად გამოცხადების საფუძველები და სახეები. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადება. ადმინისტრაციული ხელშეკრულება. სპეციალური მოთხოვნები ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ადმინისტრაციული ხელშეკრულების დადებისას.

დარწმუნებისა და წახალისების ფორმები სახელმწიფო მმართველობაში. იძულების სახეები ადმინისტრაციულ სამართალში (ადმინისტრაციული გამაფრთხილებელი ღონისძიებები, ადმინისტრაციული აღმკვეთი ღონისძიებები, ადმინისტრაციული და დისციპლინური პასუხისმგებლობა).

ადმინისტრაციული ორგანოების მაკონტროლებელი ფუნქცია. სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის განხორციელების წესი და ფორმები.

თემა VIII. ადმინისტრაციული იძულების იურისდიქცია

ადმინისტრაციული იურისდიქციის ცნება. სამსახურებრივი ზედამხედველობა. ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების ფორმა. ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების უზრუნველყოფის საშუალებები და მათი გამოყენების წესი.

თემა IX. ადმინისტრაციული წარმოება

ადმინისტრაციული წარმოების ცნება და სახეები. მარტივი ადმინისტრაციული წარმოება. ფორმალური ადმინისტრაციული წარმოება. საჯარო ადმინისტრაციული წარმოება. ადმინისტრაციული ქმედუნარიანობა. ადმინისტრაციული წარმოების მხარეები. ადმინისტრაციული წარმოების მონაწილე, სხვა ადმინისტრაციული ორგანოს მონაწილეობა ადმინისტრაციულ წარმოებაში.

ადმინისტრაციული წარმოების დაწყების საფუძველები და წესი. უფლებამონაცვლეობა ადმინისტრაციულ წარმოებაში. ადმინისტრაციულ წარმოებაში მონაწილეობის დაუშვებლობა. საქმის გარემოებათა გამოკვლევა. მტკიცებულებათა გამოკვლევა.

გადაწყვეტილების მიღება. განმცხადებლის მიერ საკუთარი მოსაზრების წარდგენა ადმინისტრაციული წარმოების დროს. გადაწყვეტილების მიღება კოლეგიალურ ადმინისტრაციულ ორგანოში. ერთსა და იმავე საკითხზე განცხადების ხელახლა წარდგენის წესი.

უკიდრელებელი ორგანოს მიერ ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი პროცესის წესი. ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის

თემა X. ადმინისტრაციული წარმოება ადმინისტრაციულ საჩივართან დაკავშირებით

ადმინისტრაციული ორგანოს პასუხისმგებლობა მიყენებული ზიანისათვის. ადმინისტრაციული ორგანოს პასუხისმგებლობა კანონიერი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით გამოწვეული ზიანისათვის.

ადმინისტრაციული საჩივრის ცნება და შინაარსი. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი საჩივრების უფლება. ადმინისტრაციული საჩივრის განხილვაზე უფლებამოსილი ადმინისტრაციული ორგანო. საჩივრის მიღებაზე ან განხილვაზე უარის საფუძვლები. ადმინისტრაციული საჩივრის განხილვის წესი. ადმინისტრაციული საჩივრის განხილვაში მონაწილეები. ადმინისტრაციულ საჩივართან დაკავშირებული ადმინისტრაციული პროცესის მოცულობა. ადმინისტრაციული საჩივრის განხილვა. ადმინისტრაციული საჩივრის განხილვასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული ორგანოს გადაწყვეტილება.

თემა XI. ადმინისტრაციული პროცესი

ადმინისტრაციული პროცესის ცნება და პრინციპები. ადმინისტრაციული იუსტიციის პროცესი. ადმინისტრაციული პროცესის მხარეები, მონაწილეები, მესამე პირები. ადმინისტრაციული ორგანო, როგორც ადმინისტრაციული პროცესის მონაწილე. პროცესო უფლებამონაცვლეობა ადმინისტრაციულ პროცესში. სასამართლო პროცესებზე.

დისპოზიციურობის და შეჯიბრებითობის პრინციპები ადმინისტრაციულ პროცესში. პროცესის ტვირთი პროცესში.

ადმინისტრაციული სარჩელის სახეები. სარჩელის აღძვრა და სარჩელის დასრულება.

სასამართლო იურისდიქცია: სასამართლოს უწყებრივად ქვემდებარე ადმინისტრაციული დავეები. რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს განსჯადი ადმინისტრაციული საქმეები. მაგისტრატ მოსამართლეთა განსჯადი ადმინისტრაციული საქმეები.

საპროცესო ვადები. სასამართლო შეტყობინება და დაბარება.

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება მეწარმის საქმიანობის შემოწმებასთან დაკავშირებით. ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვასა და დახმარებასთან დაკავშირებით. ადმინისტრაციული სამართალწარმოება არანებაყოფლობითი ფსიქიატრიული დახმარების მიზნით პირის სტაციონარში მოთავსებასთან დაკავშირებით.

საერთო სასამართლოების მიერ ადმინისტრაციული საქმეების განხილვა და გადაწყვეტა. ადმინისტრაციული სამართალწარმოება პირველი ინსტანციის სასამართლოში. დახურული სასამართლო სხდომის ჩატარების წესი ადმინისტრაციულ პროცესში.

აპელაცია და კასაცია ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში.

თემა XII. ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა

ადმინისტრაციული გადაცდომის ცნება. დანაშაული და ადმინისტრაციული გადაცდომა. ადმინისტრაციული გადაცდომის შემადგენლობა. ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი და დამამძიმებელი გარემოებები. ადმინისტრაციული

უხისმგებლობის სუბიექტები. ადმინისტრაციული გადაცდომის საქმეების განხილველად უფლებამოსილი ორგანოები.

თემა XIII. ადმინისტრაციული სახდელი

ადმინისტრაციული სახდელების სახეები და კლასიფიკაცია. ადმინისტრაციული სახდელის მიზნები. ადმინისტრაციული გაფრთხილება. ადმინისტრაციული ჯარიმა. იმ საგნის სასყიდლით ჩამორთმევა, რომელიც ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენის იარაღს, უშუალო ობიექტს ან საბაჟო წესების დარღვევის საგანს, საქონლის ტრანსპორტირებისა და მიწოდების საშუალებას წარმოადგენდა. იმ საგნის კონფისკაცია, რომელიც ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენის იარაღს, უშუალო ობიექტს ან საბაჟო წესების დარღვევის საგანს, საქონლის ტრანსპორტირებისა და მიწოდების საშუალებას წარმოადგენდა. მოქალაქისათვის მინიჭებული სპეციალური უფლების ატრანსპორტო საშუალებათა მართვის უფლება) ჩამორთმევა. გამასწორებელი ჯიშუაობები. ადმინისტრაციული პატიმრობა. საქართველოდან გაძევება. ადმინისტრაციული სახდელის ურთიერთშეცვლის წესი. ადმინისტრაციული სახდელის გამოყენების წესი.

თემა XIV. ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეების წარმოება

ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეების განსახილველად უფლებამოსილი ორგანოები; ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეების წარმოების წესი; ვარემოებანი, რომლებიც გამორიცხავენ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის წარმოებას; ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განხილვის პრინციპები; ბუქტიცებულებანი; ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმი; დამრღვევის მიყვანა.

თემა XV. ადმინისტრაციული დაკავება, ნივთების გასინჯვა, ნივთებისა და დოკუმენტების ჩამორთმევა

ადმინისტრაციული დაკავება; ორგანოები (თანამდებობის პირები), რომლებსაც აქვთ ადმინისტრაციული დაკავების უფლება; ადმინისტრაციული დაკავების ვადები; პირადი გასინჯვა და ნივთების გასინჯვა; ნივთებისა და დოკუმენტების ჩამორთმევა; ადმინისტრაციული დაკავების, გასინჯვის, ნივთებისა და დოკუმენტების ჩამორთმევის გასაჩივრება.

თემა XVI. ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეების განხილვა

ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის წარმოებაში მონაწილე პირები; ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განსახილველად მომზადება, საქმეთა გაერთიანება, საქმის განხილვის ადგილი და ვადები; ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეების განხილვის წესი; ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე მიღებული დადგენილება; დადგენილებათა სახეები; საქმეზე მიღებული დადგენილების გამოცხადება და დადგენილების ასლის ჩაბარება ან გაგზავნა.

თემა XVII. ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე დადგენილების გასაჩივრება

ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე მიღებული დადგენილების გასაჩივრების ვადა; საჩივრისა და პროტესტის განხილვა; ადმინისტრაციული პატიმრობის შესახებ დადგენილების გასაჩივრება.

თემა XVIII. ადმინისტრაციული სახელის დადების შესახებ დადგენილებათა აღსრულება

დადგენილების აღსასრულებლად მიქცევა; დადგენილებათა აღსრულების წესი, აღსრულების გადადება, აღსრულების შეწყვეტა; ადმინისტრაციული სახელის დადების შესახებ დადგენილებათა აღსრულების ხანდაზმულობა.

თემა XIX. საგადასახადო დავა

საგადასახადო დავის დაწყების საფუძველი; საგადასახადო დავის გადაწყვეტის ფორმები და ზოგადი წესები; სადავო თანხის გადახდის ვალდებულების შეჩერება; საგადასახადო მოთხოვნის“ შესრულების უზრუნველყოფა; საგადასახადო ორგანოს შესაგებელი; გადასახადის გადამხდელის/საგადასახადო აგენტის ან სხვა ვალდებული პირის უფლებამოსილება საგადასახადო ორგანოს შესაგებლის მიღების ან დადგენილებაში მისი მიუღებლობის შემდეგ საგადასახადო ორგანოს გადაწყვეტილების გასაჩივრება; საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს შემოსავლების სამსახურის გადაწყვეტილების გასაჩივრება; სასამართლოს მიერ საგადასახადო დავის განხილვა.

ლიტერატურა:

- საქართველოს კონსტიტუცია.
- საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი.
- საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი.
- საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი.
- საქართველოს საგადასახადო კოდექსი.
- საქართველოს კანონი „ნორმატიული აქტების შესახებ“.
- საქართველოს კანონი „საჯარო სამსახურის შესახებ“.
- საქართველოს კანონი „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“.
- საქართველოს კანონი „საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კონფლიქტის შესახებ“.
- საქართველოს კანონი „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“.
- საქართველოს კანონი „სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“.
- ზ.ადეიშვილი, გ.ვინტერი, დ.ქიტოშვილი, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის კომენტარები, თბ., 2002 წ.
- ი.ტაბუცაძე, ვ.რუსიაშვილი, ადმინისტრაციული პროცესის კომენტარი თბ., 2000 წ.
- ი.სურგულაძე, ადმინისტრაციული სამართალი, თბ., 2003 წ.
- ა.აბესაძე, მოქალაქეთა უფლებების ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი დაცვა, თბ., 1998 წ.
- გ.ბრებანი, საფრანგეთის ადმინისტრაციული სამართალი (თარგმანი რუსულად) მოსკოვი, 1993 წ.
- ვ.ლორია, საქართველოს ადმინისტრაციული სამართალი, სახელმძღვანელო, თბილისი, 1998 წ.
- ვ.ლორია, მ.სალხინაშვილი, საქართველოს სახელმწიფო და ადმინისტრაციული სამართლის საკითხები, თბილისი, 1999 წ.
- ზ. ადეიშვილი, ქ. ვარდიაშვილი, ლ. იზორია, ნ. კალანდაძე, მ. კოპალეიშვილი, ნ. ბორტლაძე, პ. ტურავა, დ. ქიტოშვილი, ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის

ანელი, თბ., 2005 წ. (მეორე აქტ. გამოცემა)

კობალეიშვილი, ნ. სხირტლაძე, ე.ქარდავა, პ. ტურავა (რედ), ადმინისტრაციული
ცესო სამართლის სახელმძღვანელო, თბ., 2008 წ.

ვაჩაძე, ი. თორდია, პ. ტურავა, ნ. წიკვლაძე, „საქართველოს ადმინისტრაციული
ცესო კოდექსის კომენტარი“, თბ., 2005 წ.

ტურავა, ნ. წიკვლაძე, „ადმინისტრაციული სამართლის დამხმარე
მძღვანელო“, თბ., 2005 წ.

კობალეიშვილი, ადმინისტრაციული გარიგება, თბ., 2003 წ.

თემა VIII. ადამიანის უფლებების შესახებ საერთაშორისო აქტები და საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებები და შეთანხმებები

თემა I. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლებრივი დაცვა

ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო სტანდარტები.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია. საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო
პოლიტიკურ უფლებათა შესახებ. სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ
მს. ფაკულტატური ოქმი. საერთაშორისო პაქტი ეკონომიკური, სოციალური და
კულტურული უფლებების შესახებ.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია. ევროპის სოციალური ქარტია.

თემა II. ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო სამართლებრივი მექანიზმები

გაერო და მისი საერთაშორისო სასამართლო. საერთაშორისო სასამართლოს
მდებარეობა იურისდიქცია. გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი.

ევროპის საბჭო და მისი როლი ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში. ადამიანის
უფლებათა დაცვის ევროპული კომისია. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული
სტრასბურგის) სასამართლო.

სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს სტატუსი (რომის სტატუსი).

თემა III. საერთაშორისო სამართლებრივი აქტები მართლმსაჯულების საკითხებზე

სასამართლო ორგანოების დამოუკიდებლობის ძირითადი პრინციპები (1985 წელი).

იურისტთა როლის ძირითადი პრინციპები (1990 წელი).

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მინიმალური სტანდარტული წესები
სრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების საკითხებზე (1985 წ.
ანის წესები).

დანაშაულისა და ხელისუფლების ბოროტად გამოყენების მსხვერპლთა მიმართ
მართლმსაჯულების განხორციელების ძირითადი პრინციპების დეკლარაცია (1985 წელი).

მართლწესრიგის დამცველ თანამდებობის პირთა ქცევის კოდექსი (1979 წელი).

თემა IV. საქართველოს საერთაშორისო შეთანხმებები და ხელშეკრულებები

ევროპული კონვენცია მსჯავრდებულთა გადაცემის შესახებ.

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის კონვენცია სამოქალაქო, საოჯახო
სისხლის სამართლის საქმეებზე სამართლებრივი ურთიერთდახმარებისა და
სამართლებრივ ურთიერთობათა შესახებ.

უცხო სახელმწიფოთა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების

სახე ნიუ-იორკის 1958 წლის კონვენცია.

ლიტერატურა:

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, თბ., 1990 წ.

საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, ჟურნ. „სახელმწიფო და სამართალი“, №5, 1990 წ., გვ. 50.

ფაკულტატური ოქმი საერთაშორისო პაქტთან სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, ჟურნ. „სახელმწიფო და სამართალი“, №7, 1990 წ., გვ. 69.

ევროპის კონვენცია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ, ჟურნ. „სახელმწიფო და სამართალი“, №10, 1990 წ., გვ. 46.

ევროპის სოციალური ქარტია. ჟურნ. „სახელმწიფო და სამართალი“, №11, 1990 წ., გვ. 67.

სასამართლო ორგანოთა დამოუკიდებლობის ძირითადი პრინციპები, ჟურნ. „სამართალი“, №1, 1991 წ., გვ. 62-65.

მართლწესრიგის დამცველ თანამდებობის პირთა ქცევის კოდექსი, ჟურნ. „სამართალი“, №5, 1991 წ., გვ. 52.

მართლმსაჯულების ძირითადი პრინციპების დეკლარაცია დანაშაულობათა და დროულად გამოყენების მსხვერპლთათვის, ჟურნ. „სამართალი“, №5, 1991 წ., გვ. 57-63.

ბეკინური წესები, ჟურნ. „სამართალი“, №2, 1992 წ., გვ. 53.

საერთაშორისო პაქტი ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ, ჟურნ. „სახელმწიფო და სამართალი“, №4, 1990 წ., გვ. 3.

ალექსიძე ლ., თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, „ნეკერი“, 1994 წ.

სავანელი ბ., საერთაშორისო პაქტები მოქალაქეობრივი, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ, კომენტარები, თბილისი, 1997 წ.

თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 2003 წ.

საქართველო და საერთაშორისო სამართალი (რედაქ. კ. კორკელია), თბილისი, 2001 წ.

სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტი (ქართული ტექსტი)

ლეგალ.ცოე.ინტ/იცვ/დოცს/შტატუტე-ტრანსლატიონს/ინჩ გეორგიან.პდფ/

ხუბუა გ., სამართლის თეორია, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2004წ.

ნაწილი IX. სასამართლო კონტროლი სისხლის საპროცესო იძულების ღონისძიებებზე, საგამოძიებო მოქმედებებსა და ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობაზე

თემა I. სისხლის საპროცესო იძულების ღონისძიებები

სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების სახეები და ღონისძიებები. მოპყრობა იმ პირისადმი, რომლის მიმართ გამოყენებულია სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების ღონისძიებები. დაკავებულთა და დაპატიმრებულთა განთავსების ადგილის ადმინისტრაციის საპროცესო მოვალეობები. დაკავებული ან დაპატიმრებული პირის უზრუნველყოფა მის მიმართ საპროცესო იძულების ღონისძიების გამოყენების თაობაზე ოჯახის წევრის, ნათესავის ან სხვა ახლობელი პირისათვის შეტყობინების შესაძლებლობებით. სამედიცინო ხასიათის იძულებითი ღონისძიების გამოყენების საფუძველი, წესი და პირობები. სისხლის საპროცესო იძულების ღონისძიების გამოყენების სასამართლო წესი.

თემა II. დაკავების, როგორც სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების ღონისძიების, გამოყენება

დაკავება, როგორც საპროცესო იძულების ღონისძიება, მისი გამოყენების პირობები, საფუძველი და წესი. პირები, რომლებიც სარგებლობენ იმუნიტეტით დაკავებისას. დაკავებისაგან გათავისუფლების საფუძველი და წესი.

თემა III. აღკვეთის ღონისძიებები სისხლის სამართლის პროცესში

აღკვეთის ღონისძიებების სახეები, მათი გამოყენების საფუძველი და საერთო პირობები. პირის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით დაპატიმრების გამოყენების საფუძველი და პირობები. პატიმრობის ვადა და პატიმრობის ვადის გაგრძელების წესი. პატიმრობიდან გათავისუფლება. აღკვეთის ღონისძიებები, რომლებიც არ არის დაკავშირებული დაპატიმრებასთან, მათი გამოყენების საფუძველი და წესი.

თემა IV. მოყვანა, პირის მოთავსება სამედიცინო დაწესებულებაში. ბრალდებულისა და ექსპედიტანილის თანამდებობიდან (სამუშაოდან) გადაყენება.

თემა V. ქონებაზე ყადაღის დადება

ქონებაზე ყადაღის დადების გამოყენების მიზანი, საფუძველი და წესი. ქონებაზე ყადაღის დადების შესახებ მოსამართლის ბრძანების ან სასამართლო განჩინების (დადგენილების) მოქმედების ვადა და მისი გასაჩივრება.

თემა VI. საგამოძიებო მოქმედებები, რომლებიც ტარდება მოსამართლის ბრძანებით

ამოღება და ჩხრეკა. დათვალიერების ჩატარება სასამართლო ბრძანებით. საფოსტო-ტელეგრაფო გზავნილზე ყადაღის დადება, მათი დათვალიერება და ამოღება სასამართლო ბრძანებით. საგამოძიებო ექსპერიმენტი სასამართლო ბრძანებით. ჩვენების დგომაზე შემოწმება სასამართლო ბრძანებით. დაზარალებულისა და მოწმის შემოწმება სასამართლო ბრძანებით. დაზარალებულისა და მოწმის იძულებითი ექსპერტიზა სასამართლო ბრძანებით. დაზარალებულისა და მოწმისგან ნიმუშების იძულებით აღება სასამართლო ბრძანებით. გვამის ექსკუმაცია სასამართლო ბრძანებით.

თემა VII. ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებები და მათ ჩატარებასთან დაკავშირებით სასამართლო აქტების მიღების საფუძველი და წესი

ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ამოცანები. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის პრინციპები. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის სამართლებრივი საფუძველები. საქვეყნობა და ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა. ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების, იურიდიული პირის უფლებების დაცვის სამართლებრივი გარანტიები ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობაში. ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების ცნება. ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების ჩატარების საფუძველები და პირობები. ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების შეწყვეტა. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის განმახორციელებელი ორგანოები, მათი უფლებები და მოვალეობები.

ლიტერატურა:

საქართველოს კონსტიტუცია